

Bakalářská práce

2015

Jan Andrášek

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Fenomén James Bond v průběhu času a jeho podoby

Jan Andrášek

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Fenomén James Bond v průběhu času a jeho
podoby**

Jan Andrášek

Vedoucí práce:

PhDr. Eva Raisová

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, prosinec 2015

.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí mé práce PhDr. Evě Raisové za věnovaný čas, odborné rady a podporu. Dále chci poděkovat svým rodičům a přátelům za podporu během dosavadního studia.

Obsah

Úvod	9
1. Ian Fleming	11
1.1 James Bond.....	12
1.1.1 Charakteristika postavy	12
1.2 Proč se stal James Bond populárním?	14
1.3 Z knihy na filmová plátna	15
2. Fenomén Jamese Bonda od šedesátých. let 20. století do současnosti.....	19
2.1 Šedesátá léta ve světě	19
2.2 Šedesátá léta ve Velké Británii	21
2.3 James Bond v šedesátých letech	22
2.4 Sedmdesátá léta ve světě.....	24
2.5 70. léta ve Velké Británii.....	26
2.6 James Bond v sedmdesátých letech.....	28
2.7 Osmdesátá léta ve světě	30
2.8 Osmdesátá léta ve Velké Británii.....	31
2.9 James Bond v osmdesátých letech.....	33
2.10 Svět v devadesátých letech	34
2.11 Velká Británie v devadesátých letech.....	35
2.12 James Bond v devadesátých letech.....	37
2.13 Svět v novém tisíciletí.....	38
2.14 Velká Británie v novém tisíciletí	40
2.15 James Bond v novém tisíciletí.....	40
3. Studená válka a geopolitika na pozadí vybraných filmů fenoménu Jamese Bonda.....	42
3.1 Dr. No	46
3.1.1 Symboly a kultura	46
3.1.2 Geopolitická analýza děje.....	48
3.1.3 Lokace.....	52
3.2 From Russia with Love.....	53
3.2.1 Symboly a kultura	53
3.2.2 Geopolitická analýza děje.....	54
3.2.3 Lokace.....	57
3.3 The Spy who loved me	59
3.3.1 Symboly a kultura“	59

3.3.2 Geopolitická analýza děje.....	61
3.3.3 Lokace.....	65
3.4 Octopussy	66
3.4.1 Symboly a kultura	67
3.4.2. Geopolitická analýza děje.....	68
3.4.3 Lokace.....	73
Závěr	75
Seznam použité literatury	78
Resume.....	87

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na fenomén Jamese Bonda v průběhu času a jeho podoby ve více, než padesátileté historii tohoto fenoménu. Fenomén, který se pro svou popularitu a symboliku objevil již téměř ve všech aspektech lidského života od spotřebního zboží po úvodní ceremoniál Olympijských her v Londýně roku 2012, kdy nejslavnější fiktivní agent světa doprovázel v průvodních videích britskou královnu Alžbětu II. na soutěžní stadion ve Wembley. Práce se zaměřuje na fenomén, kterým se James Bond stal ihned po svém vstupu na stříbrná plátna v šedesátých letech 20. století. Fenomén, který přiblížil tajné služby veřejnosti a značným způsobem pozvedl všeobecný zájem o ně, převážně pak o britskou zpravodajskou službu SIS a její zahraniční oddělení MI6, pro kterou fiktivní agent 007 pracuje.

Práce je logicky členěna do tří tematických celků. První část se věnuje popisu fenoménu, charakteristice fiktivní postavy, aspektům, které vedly k vzestupu popularity tohoto fenoménu a jeho vstupu Jamese Bonda na filmová plátna

Druhá část se zaměřuje na reflexi vztahu vybraných událostí jednotlivých historických etap v komparaci s charakterem filmů, které v nich byly natočeny od příchodu fenoménu Jamese Bonda na filmová plátna v 60. letech do začátku milénia.

Ve třetí části se práce věnuje geopolitické analýze čtyř vybraných filmů Dr.No, From Russia With Love, The Spy Who Loved Me a Octopussy v kontextu s úpadkem britského impéria a událostmi studené války

Cílem zvolených kapitol a samotné bakalářské práce je zodpovědět na tyto otázky:

- Co způsobilo masovou popularitu Jamese Bonda, která trvá již přes padesát let?
- Měnil se charakter filmových zpracování v závislosti na době, v jaké se natáčely spolu s postavou Jamese Bonda?
- Byly filmy a fenomén Jamese Bonda v období studené války skutečně apolitické a mohl být James Bond součástí propagandy západních zemí?
- Byly ve filmové sérii propagovány britsko-americké „special relation“?

Pro zodpovězení všech uvedených otázek je v bakalářské práci (dále jen práci) užíváno metod analýzy a komparace, přičemž komparačními kritérii jsou vybrané geopolitické události jednotlivých dekád a v případě kapitoly tři také lokalit.

V práci jsem použil tištěné zdroje v podobě knih, a to jak odborných tak popularizačních, internetové zdroje z databází: Taylor and Francis, EBSCO a JSTOR a dále filmy z jednotlivých etap filmového Jamese Bonda.

Téma práce jsem si zvolil z vlastního zájmu o fenomén Jamese Bonda a zájem o vyhledávání základů geopolitické reality ve filmové tvorbě.

1. Ian Fleming

Ian Lancaster Fleming narozený dne 28. 5. 1908 byl za svůj život námořním důstojníkem, novinářem, bankovním úředníkem a také spisovatelem pocházejícím z vážené a dobře situované rodiny, která se přátelila i takovými osobnostmi jako byl Winston Churchill. Během svého mládí studoval mimo další školy i na prestižním Etonu, kterou nedostudoval. Uměl mluvit několika jazyky a to sice německy, rusky a francouzsky, které mu pomohly v jeho další kariéře.

První profesí, které se věnoval, byla práce novináře pro známou agenturu Reuters, jelikož v kariéře diplomata byl podporován již jeho bratr. Práce pro Reuters jej dovedla k prvnímu kontaktu s tematikou tajných služeb, když odcestoval, jako reportér do Ruska sledovat soudní proces s třemi britskými inženýry obviněnými ze špionáže a při té příležitosti požádal písemně Stalina o interview, ten jej ale v osobním vyjádření odmítl. Na pozici novináře setrval až do doby, než dostal v roce 1935 významné místo v bance.

Po čtyřech letech působení v bankovním sektoru se stal také asistentem admirála Johna Godfreye, který ocenil jeho výborné jazykové znalosti spolu s jeho výsledky v Reuters a vystudovanou námořní důstojnickou školu. V rámci práce asistenta se dostal k tajným informacím o německé armádě, zbrojení či přístavech a připravoval podklady pro uskutečnění náletů, nejznámějšího pak na Hamburg (IANFLEMING, 2015). Známý je také 30. úderný oddíl, který vytvořil pro speciální boj a sabotáž na nepřátelském území. Oddíl nyní působí v Afghánistánu (ROYALNAVY, 2014).

Největším profitem pro jeho pozdější kariéru spisovatele mu byla spolupráce se službami MI6 a MI5, které byly podřízeny Ministerstvu zahraničních věcí a cesta v roli asistenta admirála Godfreye do Spojených států roku 1941 kdy chtěla Britská vláda navázat užší spolupráci s USA v oblasti kooperace tajných služeb. Admirálova mise cíl naplnila v podobě zřízení koordinační kanceláře a Fleming se při této návštěvě seznámil s chodem FBI v podobě střeňnic, učeben, archívů či laboratoří a nabyté znalosti později zúročil. Mimo to se během americké mise seznámil s kanadským milionářem W. Stephensem, který byl organizátorem a sponzorem velké odbojářské sítě v Německu a také vlastnil špionážní školu v kanadském městě Oshawa, do které byl Fleming pozván a později mu posloužila jako další ze zdrojů inspirace pro plánování akcí během druhé světové války a jednoho z největších kulturních fenoménů, Jamese Bonda (IANFLEMING, 2015).

1.1 James Bond

1.1.1 Charakteristika postavy

James Bond je velmi známá postava z prostředí mezinárodních vztahů, stejně jako byl její tvůrce Ian Fleming. Postava je specifická hned z několika hledisek, které lze odvodit z literárních předloh, nebo v případě této práce z více než padesáti leté filmové historie fenoménu, který za dobu svého trvání tyto specifické znaky etabloval.

James Bond je muž středního věku, v dobré fyzické a povětšinu příběhů, také psychické kondici. Postava má obecně

zálibu v luxusních předmětech jako jsou drahá auta, hodinky, oblečení, umělecké předměty a ženy. V knihách i na filmovém plátně je pro fenomén Jamese Bonda také charakteristické pití kvalitního alkoholu, nejvíce pak suchého Martiny protřepaného s vodkou vyrobenou z brambor. Bond je natolik populární fiktivní postavou, že na ni vznikla i reálná vědecké studie zaměřující se skrz analýzu knih a filmů na množství alkoholu, které Bond konzumuje. Z jejích výsledků vyplynulo, že je postava silným alkoholikem a také kuřákem překračující až čtyřikrát maximální doporučenou dávku alkoholu pro muže na týden (BMJ, 2013: 3). Svou práci vykonává tedy většinou pod vlivem alkoholu. Pouze ve filmu Thunderball konzumoval alkohol mimo své pracovní nasazení, ve všech ostatních filmech konzumoval alkohol během vykonávání služby (BMJ, 2013: 2). Postava Bonda je také charakteristická zálibou v rychlých automobilech různých luxusních značek, pohledných ženách, jejichž postavy do jisté míry ovlivňují celkové chování postavy, příkladem může být závěrečná část filmu Quantum of Solace. Charakter agenta 007 celkově kombinuje vlastnosti, které svou dynamikou, poutaly diváky již od začátku a tím ji tak vytvořily nadčasovou tvář s nadhledem proplouvající časem bez známek degradace na své přitažlivosti či známek opotřebení (Bílek: 2007: 14). V jednotlivých zpracováních příběhů s Jamesem Bondem tak není možné určit jak starý James Bond je. Dalším prvkem, který umocňuje všeobecný obdiv tohoto fenoménu a váže se k předešlému bodu stárnutí, je nezranitelnost, jelikož nikdy za svůj dosavadní příběhový cyklus nebyl ve filmových ani literárních událostech, vážněji zraněn a pokud byl tak pouze povrchově bez zdravotních následků s důrazem na zničení materiálu (Bílek, 2007: 19).

1.2 Proč se stal James Bond populárním?

Vybrané filmy s Jamesem Bondem reflektují dobu, geopolitickou situaci doby vzniku jednotlivých filmů a ovlivňování veřejného mínění/propaganda.

Celá filmová série James Bonda má do dnešních dní oficiálně 24 dílů, jedná se tak o jednu z nejdéle trvajících filmových sérií s jediným akčním hrdinou na světě. V roce 2012 oslavila již 50let své existence a zdá se, že vše bude po velkém komerčním úspěchu zatím posledního filmu „Spectre,“ pokračovat. Filmová zpracování Jamese Bonda nemají pouze kulturně-zábavný charakter, ale v jednotlivých filmech se odráží také doba, kdy jednotlivé filmy vznikaly, geopolitická situace a s tím spojená propaganda. Film se tak stává, kvůli velkému diváckému zájmu, ideálním nástrojem na ovlivňování veřejného mínění, který může oslovit nenásilnou formou, velké procento populace po celém světě. S tím je také spojeno to, že filmy s Jamesem Bondem nejenže povětšinou ukazují západní svět jako ideální, ale zároveň zachycováním Bonda při využívání různých výhod moderní západní civilizace, přináší do zemí, které nejsou prozápadně orientovány, prozápadní ideály. Tento fakt hrál mnohem větší roli převážně v období bipolární konfrontace, avšak stále se jedná o výrazný prvek filmů, který jasně ukazuje západní kulturu jako neohrožený precedens dobra a východní kulturu povětšinou jako něco podřadného, nikoliv tak dobrého, neschopného své vlastní kontroly. Tento prvek byl patrný převážně v období studené války, kdy jednotlivá filmová zpracování silně ovlivňovala tehdejší veřejné mínění, zřejmým ideologickým smýšlením hlavních postav. Protivníci Jamese Bonda pocházeli povětšinou z komunistického východu, nebo

s ním přímo či nepřímo sympatizovali, kdežto jeho přátelé byli povětšinou prozápadně smýšlející (Watkins, 2012). Divák tak měl před sebou přehledně definováno, že státy východní kultury nejsou tak vyspělé a nemohou se s přátelským a moderním západním světem srovnávat.

V současných zpracováních filmů s Jamesem Bondem po konci studené války a převážně pak v posledních zpracováních s novým hercem (Daniel Craig) v roli Jamese Bonda, již není tento prvek tolik patrný a pozornost je věnována jiné problematice, ačkoliv je James Bond stále jednoznačným reprezentantem západní kultury.

1.3 Z knihy na filmová plátna

Ian Fleming započal s psaním svých románů až po skončení druhé světové války, kdy přestal pracovat pro námořnictvo. V té době bylo Spojené království, ač jako vítězná mocnost druhé světové války, v složité ekonomické situaci. V Británii byl stále užíván lístkový přidělový systém potravin a to až do roku 1954, kdy byl po dlouhých 14 letech zrušen (BBC, 1954). Dále se Británie potýkala s problémy spojenými s postupnou ztrátou svého imperiálního vlivu ve světě a s tím spojenou dekolonizací. Ze světové velmoci první kategorie se tak po válce a po vypuknutí studené války a vlny dekolonizace, stala druhořadá velmoc, která již neměla takový vliv v mezinárodní politice jako před druhou světovou válkou. Británie nebyla schopna udržet svá území pro obrovskou rozlohu svého impéria a nedostatek armády, která by toto území bez větších konfliktů dokázala spolehlivě ubránit a vyhrožování

koloniím, toužících po svobodě, nukleárními zbraněmi, které od padesátých let Spojené království vlastnilo (Childs, 2013), bylo krajně nepřijatelné, vzhledem ke vzniklému napětí mezi dvěma hlavními aktéry USA a SSSR.

Tato situace měla za následek mimo jiné také to, že se v prvních románech s agentem 007 a později také filmových zpracování, objevovaly záporné osoby výhradně z východní části světa, převážně pak ze SSSR a komunistických států. Je zde tedy patrný politický vliv na děj, neboť pokud by v době vzniku prvních románů s Jamesem Bondem neprobíhal studenoválečný konflikt, zcela jistě by se v prvních několika dílech objevily záporné postavy z rozmanitějších států světa, ačkoliv hlavní záporná teroristická organizace tzv. SPECTRE v prvních filmových adaptacích nahrazující SSSR a jeho rozvědku SMĚŘŠ z literární předlohy, působí téměř apoliticky a je složena ze zločinců celého světa (JAMESBOND, 2014).

James Bond by se tedy nestřetával v prvních Flemingovo knihách právě s agenty KGB a SMĚŘŠ, tajnými agenty z nepřátelského SSSR. Autor sám zasadil všechny děje svých románů do jeho současnosti a nepoužil tak své zážitky z druhé světové války v ději těchto románů přímo, i když zkušenosti ze své bývalé práce a s tím spojenou znalostí prostředí tajných služeb a operací, zcela jistě určitým způsobem do děl zakomponoval.

Zajímavostí je, že Fleming v knihách poodhalil také část Bondova soukromého života, kdežto ve filmových zpracováních o soukromí agenta 007 nevíme téměř nic. Poslední film Skyfall se tuto skutečnost pokusil změnit, ale přesto neodhalil tolik informací o hlavním hrdinovi, jako právě knihy ve kterých se dovídáme i informace o Bondově domově. Bond

tak ve filmech působí, oproti literární předloze, mnohem dynamičtějším, svěžejším a tajemnějším dojmem. Dojmem, který jasně reflektuje globální společnost a nutnost neustálého pohybu, ale také ochranu soukromí. Jen fenomén, který je neustále v pohybu a dokáže se adaptovat na aktuální podmínky, je neustále atraktivní, mladý a může přežít generace.

Soukromý život fiktivního agenta 007 byl v některých ohledech podobný tomu, jaký měl sám autor. James Bond například studoval na stejné škole jako Ian Flemig s tím, že byl na rozdíl od Fleminga nedobrovolně vyloučen. Ian své studium ukončil na doporučení kantora jeho matce, ale taktéž za nevhodné chování. Následně přešel do školy Fettes, která se nacházela v Edinburgu. Fleming se v románech také zmínil o rodičích Jamese Bonda, kteří tragicky zahynuli při skalní turistice ve Francii, když bylo James Bondovi jedenáct let (Griswold, 2006: 27–28). Otec Bonda se jmenoval Andrew Bond a byl původem Skot ze starého šlechtického rodu, jeho matkou byla Švýcarka Monique DeLacroix. Po této události převzala roli matky Bondova teta Charmian. Přestože je v literární předloze mnohem více informací o soukromém životě James Bonda, ve všech dvanácti knihách se Fleming ani jednou nezmínil o tom, jak se Bond k svému povolání dostal, pouze je zmíněna událost, při které získal jako řadový agent, statut 007, který mu dovoluje při výkonu svého povolání zabíjet.

Tato příhoda byla popsána v knize a také filmu *Casino Royale*, který je jinak zcela odlišný od své literární předlohy. Již na začátku filmu jsou změněny osoby, které James Bond měl zabít pro získání již zmiňovaného statutu (*Casino Royale*, 2006). Některé části příběhu byli tedy vývojem doby a geopolitickými změnami rovněž pozměněny tak, aby odpovídaly více

současnosti, vzhledem k tomu, že první díl Jamese Bonda byl napsán již v roce 1952 a jeho filmová adaptace byla natočena až v nedávné minulosti, v roce 2006, kdy formálně SSSR neexistuje a komunismus zcela vymizel. Ian Fleming žil v porovnání s dnešním světem v diametrálně odlišné době, své romány navíc začal psát v čase, kdy byl svět na pokraji jaderného konfliktu a nikdo si nemohl být jistý budoucím světovým vývojem. Filmy s agentem 007 se staly v průběhu studené války jedněmi z nejúspěšnějších na světě, ale stejně jako se rozmanitě vyvíjely mezinárodní vztahy, vyvíjely se také filmy s Jamesem Bondem a postava samotná.

2. Fenomén Jamese Bonda od šedesátých. let 20. století do současnosti

2.1 Šedesátá léta ve světě

Období šedesátých let bylo z pohledu světové geopolitiky velmi neklidné a nepředvídatelné. V průběhu této dekády došlo k velkému množství významných událostí, které měli větší dopad na budoucí geopolitický vývoj, než v jiných desetiletích. V roce 1961 byla postavena Berlínská zeď, která byla zbourána až v roce 1989 a byla symbolem studené války. Zeď, která rozdělovala sovětský a západní sektor byla mnohokrát také terčem různých politických událostí, z nichž nejznámější je ta z roku 1963 kdy blízko této zdi pronesl svou řeč americký prezident J.F.Kennedy a ukončil ji světoznámou větou „Ich bin ein Berliner!“, kterou se ztotožnil s Berlínany, jejichž město bylo rozděleno sověty pomocí berlínské zdi od roku 1961 do roku 1989 (History, 2014). V roce 1962 také došlo k Sino-Indickému konfliktu na hranicích Indie a Číny, který rozpoutal diskuze o hraničních regionech. V roce 1964 udělala Čína první jaderný test a roku 1966 započala s kulturní revolucí (Endmemo, 2014a). Za nejdůležitější politickou událost šedesátých let 20. století lze ovšem označit Kubánskou raketovou krizi v roce 1962, která se mohla stát příčinou rozpoutání třetí světové války. Krize gradovala tím, že bylo na Kubu, Sovětským svazem, převezeno několik jaderných raket, které bezprostředně ohrožovaly USA, a významně zvýšily napětí mezi Východem a Západem. Nukleární zbraně byly z Kubu exportovány po intenzivním vyjednávání amerického prezidenta J.F.Kennedyho se sovětským vůdcem Nikita Khrushchevem, výměnou za stažení amerických

jaderných zbraní z Turecka (JFKlibrary, 2014). Dalším velkým milníkem šedesátých let byla Šestidenní válka v roce 1967, která probíhala mezi Izraelem a Egyptem, Sýrií, Jordánskem, Irákem dále podporovanými několika dalšími arabskými státy. V této Šestidenní válce utrpěly arabské státy drtivou porážku a Izrael se tak rozšířil o nová území, jako byly Golanské výšiny, Pásmo Gazy, Sinajský poloostrov a Západní břeh Jordánu. Tento konflikt, ačkoliv se udál v roce 1967, je stále předmětem různých politických diskuzí a problémů vznikajících na Blízkém východě a to převážně, kvůli Palestinské otázce a sporu o Izraelem získaná území (Israel Affairs, 2000: 90–94). V roce 1968 došlo k invazi armád SSSR a Varšavské smlouvy do Československa, která poznamenala budoucí vývoj této země na dlouhá desetiletí. Kvůli této události došlo k zastavení všech procesů tzv. Pražského Jara, které se snažilo o budování socialismu, který by mnohem více liberalizoval dosavadní politiku KSČ. Započaly reformy, které snížily míru cenzury, plánovaly federalizaci státu na dva rovnoprávné subjekty či měli přeorientovat ekonomiku z podpory výhradně těžkého průmyslu, do jiných odvětví a do vedení strany KSČ se dostal více demokraticky smýšlející A. Dubček, který přišel s myšlenkou tzv. socialismu s lidskou tváří. Všechny tyto reformní snahy byly invazí SSSR a vojsk Varšavské smlouvy přerušeny a započal proces tzv. normalizace (Cashman, 2008: 1645–1655).

Šedesátá léta přinesla rozsáhlé změny také ve vývoji technologií, které se vyvíjely mnohem rychleji, než v předešlých poválečných letech. Bylo tomu tak převážně z důvodu velkolepého financování nově vzniklého kosmického průmyslu, který měl nedožrnný přínos kromě armádní i pro civilní sektor. Toto období bylo ve znamení kosmických závodů a snaze přistát na Zemi nejbližším kosmickém tělese, na Měsíci.

Nejpokrokovějším programem té doby byl americký program Apollo, který během svého vývoje přinesl mnoho nových technologií, včetně např. miniaturních mikrofónů a prohloubil spolupráci mezi jednotlivými vědeckými a institucionálními odvětvími USA. Program Apollo a s ním spojený kosmický průmysl vytvořil jen v oblasti Los Angeles několik stovek tisíc pracovních míst a urychlil tak vývoj nových technologií. Samotné přistání na Měsíci proběhlo 20. července 1969 při misi Apollo 11 s posádkou přistávacího modulu Neil Armstrong a Buzz Aldrin. Neil Armstrong při vstoupení na povrch Měsíce pronesl památnou větu „*That's one small step for (a) man – one giant leap for mankind.*“ (Turcat, 2008: 66 – 70).

2.2 Šedesátá léta ve Velké Británii

Šedesátá léta ve Velké Británii, byla z pohledu budoucího vývoje, jednou z nejvýznamnějších ér Spojeného království ve 20. století. Bylo to období, které přineslo mnoho radikálních změn, které naprosto převrátily britskou společnost. Jednalo se převážně o generaci, která nebyla, poznamenána světovými konflikty, myslela více otevřeně a stavěla se tak proti starým hodnotám. Mladá generace a její myšlenky přinesly změny také v politice Velké Británie, která se více liberalizovala. Byl zrušen trest smrti za vraždu, budovány dálniční sítě, sociální reformy, reforma školství, povolení potratů a užívání antikoncepce u vdaných žen, nebo byl také vytvořen zákon o rasových vztazích, který se stal pilířem pro právní boj s diskriminací, která se do té doby nedala trestat dle zákona. Mezi největší změny v průběhu šedesátých let ve vnitřním uspořádání Velké Británie patřily, ale reformy školství, které výrazným způsobem modernizovaly

tehdejší britský vyšší školní systém. Bylo vytvořeno více míst pro vysokoškoláky, zaveden nový grantový fond a tím tak podíl meritokracie na vysokých školách klesl (Information-Britain, 2011). Ve Velké Británii, jakožto v třetí zemi, která vyvinula jadernou bombu, začala v šedesátých letech 20. století dle Kirka Willise vznikat tzv. nukleární kultura, kterou autor sám definuje jako „Znalosti a myšlení s určitými aspekty aplikované jaderné fyziky“ (Laucht, 2013: 359). Širší definice britské jaderné kultury je dle Christopa Lauchta taková, že se jedná o celek vytvořený ze všech poznatků a zkušeností z vojenského a civilního jaderného výzkumu a to ze všech jeho úrovní, tedy z teoretické i aplikované části (Laucht, 2013: 359). Jaderná kultura tak zasáhla všechny aspekty britské společnosti, politiky, kultury a ovlivnila vnímání rasy, společenské třídy či pohlaví (Laucht, 2013: 359). Jaderná kultura měla kvůli nepředvídatelnému budoucímu vývoji v šedesátých letech, velmi nestálý pohled na vývoj událostí a dobu po druhé světové válce, ačkoliv tento směr determinovala ve Velké Británii, téměř sama.

2.3 James Bond v šedesátých letech

Tento problém se týká také postavy agenta 007, jehož nitro má Janusovský charakter, jednou částí se přiklání ke starým předválečným tradicím a druhou, která vyznává hodnoty jako je profesionalita a meritokracie (Laucht, 2013: 359). James Bond tedy reflektoval jadernou kulturu a ona se odrážela určitým způsobem v něm. Také proto se v šedesátých letech filmech s Bondem objevovaly ve větší míře narážky na problémy, které úzce souvisely se studenou válkou, vyrovnávání se ztrátou britské pozice privilegované světové velmoci, koloniálního

impéria a rozpolceností britské společnosti. Je nutné podotknout, že k tomu došlo také proto, že se v této době stávala ve Velké Británii a nejen v ni, středem kulturního světa kinematografie a televizní vysílání více, než kdy předtím. James Bond byl tedy v šedesátých letech ovlivněn nejen kulturní změnou ve společnosti, trendy, módou, přístupem k ženám a všeobecně životnímu stylu, ale také propagandou Velké Británie, která se v knihách a filmech s Jamesem Bondem snažila občas až mystifikovat diváka o politické a vědecko-technologické situaci Velké Británie.

Například ve Flemingově knize *Moonraker*, Fleming uměle udává technologickou vyspělost USA a Velké Británie na stejnou úroveň, i když Velká Británie nedisponovala raketovými systémy srovnatelnými se Spojenými státy, které nejenže byly technologicky mnohem vyspělejší, ale také měli rozvinutý vesmírný program a v roce 1969 přistáli na Měsíci. Britská vláda se rozhodla nakoupit mezikontinentální raketové systémy Polaris, protože na vývoj svých vlastních neměla potřebné finance, jak je dále rozvedeno v třetí kapitole. Tato skutečnost tak ukazuje, kromě výjimečných vztahů Velké Británie a USA také určitou britskou závislost na amerických technologiích, které Velké Británii následně měly zvýšit vliv na poli mezinárodního dění. Získáním amerických technologií se snažila Velká Británie získat respekt Severoatlantické aliance a převážně pak SSSR, který ji nepovažoval za rovnocenného soupeře (Laucht, 2013: 361). Tím se vylučují filmy podávající informace, která se snažily diváka přesvědčit o technologické srovnatelnosti Velké Británie a USA.

Dále se vyskytlo překrucování skutečné politické a vědecko-technologické situace Velké Británie prostřednictvím

James Bonda ve filmových adaptacích Flemingových knižních titulů „Thunderball“ a „You Only Live Twice,“ kdy se v prvně jmenovaném filmu podaří při cvičném letu NATO, teroristické organizaci SPECTRE, unést jeden z bombardérů třídy V-Vulkán, v knižní verzi románu pak blíže nespecifikovaný modernější smyšlený typ „Vindicator“. Společně s bombardérem si ji podaří ukrást také dvě atomové bomby, kterými chce organizace zničit blíže neurčené hlavní město ve světě (Laucht, 2013: 362), pokud nedostane do týdne výkupné 100 milionů liber v diamantech (Thunderball, 1965).

V tomto filmu je výrazná propagace Velké Británie v tom, že jsou bombardéry Vulcan prezentovány jako nejmodernější stroje, ačkoliv byly v provozu již od roku 1958 a nepatřili tak mezi nejmodernější stroje té doby.

V druhém jmenovaném filmu „You Only Live Twice“ je Spojené království v určitých scénách opět vyobrazeno jako silově rovnocenná velmoc (Laucht, 2013: 363). Velká Británie v tomto filmu jedná naprosto se stejnou razancí jako oba hlavní aktéři bipolárního konfliktu USA a SSSR.

2.4 Sedmdesátá léta ve světě

Sedmdesátá léta byla ve světě taktéž ve znamení větších změn, ale více geopolitického směru. Spojené státy ukončili v roce 1971 obchodní embargo proti Číně a americký prezident Nixon ji rok poté navštívil. V tomto roce také došlo k atentátům při letních olympijských hrách v Mnichově, kde bylo zabito 11 izraelských atletů. V roce 1973 začala tzv. Jomkipurská válka, kdy Egypt společně se Sýrií napadl Izrael, ale Izrael s podporou

USA zvítězil. Společenství OPEC se tak rozhodlo, kvůli prohrané válce, přinutit západní mocnosti k omezení podpory Izraele Spojenými státy tím, že se dohodlo na zvýšení cen ropy, které dosáhly svého historického maxima (Novotný, 2011). Sedmdesátá léta byla důležitá také kvůli ukončení dlouhotrvajícího konfliktu ve Vietnamu, když se roku 1973 američtí vojáci z této země stáhli. Dva roky po jejich stažení započali komunisté ze Severního Vietnamu novou ofenzívu vůči Jižnímu Vietnamu tentokrát vojensky nepodporovaného USA. Polovina sedmdesátých let znamenal také rozšíření počtu států vlastnících jadernou zbraň o Indii, která se zároveň stala jednou ze čtyř neparticipujících států vlastnících atomovou bombu, na smlouvě o nešíření jaderných zbraní (Endmemo, 2014b). Roku 1976 proběhla jedna z neúspěšnějších protiteroristických operací té doby, když teroristé z německé radikálně levicové teroristické organizace „Revolutionäre Zellen,“ ve spolupráci s palestinskou teroristickou organizací „Lidovou frontou pro osvobození Palestiny,“ unesli let číslo 139 společnosti Air France a požadovali propuštění teroristů z různých částí světa. Izraelská komanda únosce vypátrala v africkém státě Uganda i s rukojmími a při speciální operaci s nasazením 4 transportních letadel, je osvobodila. Celá operace se obešla, až na velitele jednotky, bez vlastních ztrát na životech (Zieve, 2012). Druhá polovina sedmdesátých let byla důležitá také pro oblast Střední Ameriky, kde Spojené státy podepsaly smlouvu s Panamou o neutralitě Panamského průplavu a přislíbily Panamě úplnou kontrolu nad průplavem od roku 2000. Konec sedmdesátých let v subregionu jihozápadní Asie patřil Íránské islámské revoluci, kde v roce 1979 revoluční jednotky sesadily íránského vládcu Muhammada Pahlaví a převzaly moc v Íránu v čele s vůdcem revoluce, nejvyšším ajatolláhem Chomejním, který nastolil

v zemi vládu islámského šíitského fundamentalismu. Během této revoluce došlo k známému incidentu, kdy byla napadena americká ambasáda s diplomaty. Rok 1979 byl důležitým také ve vývoji SSSR, který provedl invazi do Afghánistánu, později metaforické označovanou jako sovětský Vietnam (Endmemo, 2014b). Období sedmdesátých let tak bylo plné velkých politických milníků, které měli jistý dopad na společnost a kulturu té doby.

2.5 70. léta ve Velké Británii

Spojené království v sedmdesátých letech 20. století bylo stejně jako celý svět ovlivněno více politickými změnami, než těmi kulturními jako v letech šedesátých. Jednalo se o desetiletí, ve kterém postihl Velkou Británii podobně jako i mnohé další země tzv. ropný šok. Ekonomika byla v propadu, míra inflace se zvyšovala a dosáhla svého vrcholu s 26,9 % v roce 1975. Velká Británie se tak snažila v období sedmdesátých let bojovat proti recesi a vysoké inflaci všemi dostupnými prostředky, jako bylo hledání nových surovinových nalezišť, převážně pak ropných v Severním moři apod. Cílem bylo navrátit zemi k ekonomické prosperitě (Information-Britain, 2014).

Kvůli špatné ekonomické situaci země byl na britskou společnost vyvíjen nátlak, aby všichni občané Velké Británie přistoupili k úsporným opatřením. Úsporná opatření se týkala např. hygienických návyků, kde se prosazovalo, aby byla jedna koupel popořadě sdílela celou rodinou, toalety, aby se používaly se zhasnutými světly, limit pro maximální rychlost byl nově stanoven ze 70 mil za hodinu na 50, kvůli úspoře britských zásob

benzínů a televizní vysílání končilo denně v 22:30. Čerpací stanice byly určitou dobu dokonce pro veřejnost uzavřeny (Information-Britain, 2014).

V sedmdesátých letech došlo také k vážnému pochybení bezpečnostních složek Velké Británie, když v lednu roku 1972 bylo zastřeleno 13 neozbrojených protestujících při nepovoleném protestním pochodu (BBC, 2014). Jednalo se o akt, kterému předcházely dlouhodobé nepokoje v Severním Irsku, které se snažila britská vláda řešit pomocí vyslaných vojenských jednotek, které se stávaly často terčem násilných útoků irských polo-teroristických a teroristických organizací jakou byla např. IRA. Občanské nepokoje se netýkaly pouze Severního Irsku, ale celého Spojeného království. Často se konaly demonstrace a stávkové akce v průmyslových podnicích, které nedokázaly kontrolovat ani Britové podporované odbory. Vláda kvůli silícím nepokojům povolala do stavu pohotovosti také armádu (Information-Britain, 2014a).

V sedmdesátých letech se stává Velká Británie také členem Evropských společenství, když v roce 1973 společně s Nizozemskem, Irskem a Norskem vstupuje, po sérii odmítání Velké Británie v šedesátých letech francouzským prezidentem de Gaulle, kvůli nadprůměrným vztahům s USA a orientací zahraniční politiky převážně na státy Commonwealth (Information-Britain, 2007). S přistoupením do Evropských společenství souvisí také to, že Velká Británie postupně ztratila všechny své kolonie a roku 1970 se od ní například osamostatnilo souostroví Tonga a Fiji (Endmemo, 2014b). V roce 1975 se stává lídrem konzervativní strany poprvé žena později přezdívaná železná lady Margaret Thatcherová a v roce 1979 se stává první ženou ve funkci ministerského předsedy.

Jako ministryně vyvedla Velkou Británii s dlouhotrvající ekonomické krize a ukončila sociální nepokoje. Roku 1976 Velká Británie uvedla do provozu Concorde, první nadzvukový letoun využívaný v hromadné civilní dopravě, který znamenal revoluci pro letecký průmysl a stavěl Británii, alespoň v tomto směru, k nejvyspělejším státům planety (Information-Britain, 2014a). Sedmdesátá léta tak přinesla opět mnoho změn do života obyvatel Velké Británie a tyto změny se projeví, převážně pak počáteční ekonomická nestabilita v sedmdesátých letech, na společnosti a jejím vnímání okolního světa, stejně tak jako Evropských společenství, jejichž struktur byla nyní Británie součástí.

2.6 James Bond v sedmdesátých letech

James Bond v sedmdesátých letech byl daleko více vzdálen románům Iana Fleminga, ze kterých si bral jen určité části příběhu a názvy. V původně zcela detektivních příbězích se v průběhu sedmdesátých let objevily prvky groteskního humoru, bojového umění, sci-fi a parodie (Anderson, 2011). Jak bylo již v práci zmíněno, právě na filmových zpracováních, byl patrný vliv doby, která udávala směr vývoje vnímání fenoménu Jamese Bonda. Stejně důležitým aspektem pro evoluci James Bonda jakou byla doba natáčení filmů, bylo také to, kdo herecky ztvárnil agenta 007. Prvním hercem, který představoval Jamese Bonda, byl skotský herec Sean Connery. Connery se naposledy objevil v roli Jamese Bonda po krátké pauze, roku 1971 ve filmu „Diamonds Are Forever“ a tím tak de facto ukončil svou charismatickou postavou éru let šedesátých, kterou determinovaly zcela jiné události a témata, dle analýzy prvních

dvou filmů v samostatné kapitole, než tomu bylo v období let sedmdesátých.

V sedmdesátých letech došlo také k jisté charakterové změně agenta 007, jehož chování se s druhým filmem agenta 007 v sedmdesátých letech „Live and Let Die,“ změnilo z bezohledného a drzého James Bonda na arogantní a více komické (Anderson, 2011).

K této změně nedošlo pouze prostřednictvím změny herců hrajících roli James Bonda, ale spíše díky změně celkového kulturního diskursu, který nebyl tolik uvolněný jako v šedesátých letech. V sedmdesátých letech se stal James Bond pravým pop kulturním fenoménem. Tajného agenta 007 znala většina populace a také ve filmech byl svými protivníky již bez výrazů překvapení rozeznáván (Anderson, 2011). Fenomén agenta 007 byl v této době jiný také tím, že se ve filmech začaly objevovat vedlejší postavy s určitými fyziologickými zvláštnostmi, kterými se výrazně odlišovaly od hlavních záporných postav (Anderson, 2011). Jedním z nejvýraznějších sekundárních protivníků James Bonda byla, dle názorů odborného publika, postava Čelisti. Jednalo se o muže s ocelovým chrupem, který se objevil ve filmech „The Spy Who Loved Me“ (The Spy Who Loved Me, 1977) a „Moonraker“ (Moonraker, 1979).

Ve filmech „The Spy Who Loved Me,“ z roku 1977 a „For Your Eyes Only,“ který byl natočen v roce 1981, byly v centru děje atomové ponorky britského námořnictva s instalovanými nukleárními hlavicemi na nosičích Polaris, které měly diváky utvrdit v znovunabytém velmocenském statutu Británie (Redford, 2009: 189).

James Bond byl tak plný metafor a náznačků, které mohly divákům zkreslovat skutečnost a Velkou Británii stavět ve studenoválečném konfliktu znovu na stejnou úroveň jakou měli Spojené státy a Sovětský svaz. Tato iluze byla navozena také ve snímku „The Spy Who Loved Me“ (Laucht, 2013: 362). Podrobná analýza filmu viz kapitola tři.

2.7 Osmdesátá léta ve světě

Osmdesátá léta ve světě byla obdobím převážně tzv. digitální revoluce, která způsobila obrovské změny na poli mezinárodního trhu a komunikace. Počítače se začaly ve větší míře objevovat také na poli průmyslu, kde našli uplatnění převážně u automatických linek. V této dekádě v roce 1984 byl vyroben také první skutečně osobní počítač Macintosh (Apple, 2014). Ve světě se událo několik zajímavých geopolitických a kulturních událostí jakými bylo např. založení světoznámé zpravodajské stanice CNN v roce 1980 Tedem Turnerem, pokus o vraždu Papeže v roce 1981, který rozvířil debaty o náboženství ve světě. Dále v tomtéž roce došlo k nevydařenému atentátu na amerického prezidenta Ronalda Reagana, v čele nejvyššího soudu USA stanula poprvé žena, poprvé bylo diagnostikováno onemocnění AIDS, legendární zpěvák Michael Jackson vydal jedno z nejúspěšnějších alb na světě „Thriller,“ V roce 1983 Reagan představil obranný program Star Wars, SSSR sestřelilo Korejské dopravní letadlo, v Indickém městě Bhopal došlo k největšímu industriálnímu neštěstí novodobých dějin s nejméně 3000 obětí (Rosenberg, 2014a).

Roku 1985 se objevil i první globální ekologický problém spojený s předešlým industriálním boomem, ozonová díra nad Antarktidou, která vedla k vytvoření tzv. Montrealského

Protokolu v roce 1987 (Antarctica, 2014). V SSSR byly představeny programy *Glasnost* a *Perestrojka* sovětským vůdcem Michaiilem Gorbačovem a byl nalezen vrak Titanicu. V roce 1986 došlo ke dvěma technologicky tragickým událostem, když vybuchl při startu raketoplán Challenger a došlo k havárii Černobylské atomové elektrárny. V roce 1986 také SSSR vypustili na oběžnou dráhu Země svou první kosmickou stanici *Mir* (Rosenberg, 2014a). Američané také podnikli s 66 bojovými letouny odvetné nálety na Libyi, jejíž vláda financovala teroristické organizace celého světa, přičemž americký prezident R. Reagan tuto akci označil jako akt sebeobranu dle článku 51 ústavy USA (BBC, 1986). Následující rok bylo poprvé použito analýzy DNA při vyšetřování a na New Yorkské burze došlo v tzv. „Černé pondělí“ k obrovskému propadu akcií (Rosenberg, 2014a). V roce 1988 došlo k teroristickému útoku na let číslo 103 společnosti Pan Am, dle posledních důkazů, způsobeným iránsko-palestinskými teroristy (Walters, 2014). Shodou náhod bylo tentýž rok sestřeleno iránské dopravní letadlo Spojenými státy. Poslední rok osmdesátých let byl ve znamení revolučních změn. V Berlíně došlo k pádu Berlínské zdi (Rosenberg, 2014a) a v České republice k sametové revoluci, která ukončila vládu komunistické strany (HARTMANN, 2008).

2.8 Osmdesátá léta ve Velké Británii

Velká Británie v osmdesátých letech byla převážně ve znamení ekonomických změn. V čele premiérského úřadu byla stále konzervativní premiérka Margaret Thatcherová, která byla ve funkci od roku 1979 do roku 1990 a její funkční období se

začalo označovat slovem Thatcherismus, vzhledem ke specifickému politickému nasazení Thatcherové, která měla svůj protiklad v USA, kde vládl prezident Reagan a pro jeho vládu byl vytvořen název Reaganismus, který stejně jako v případě Thatcherové, poukazoval na nekompromisní politiku zaměřenou na budování ekonomiky a bezpečnosti státu (Information-Britain, 2014b). Svůj nekompromisní přístup a odhodlání ukázala také při Britsko-Argentinském sporu o Falklandské ostrovy, když navrhla druhý den po Argentinské invazi vyslat na Falklandy armádní flotilu, která by ostrovy získala zpět. Této operace se zúčastnilo přes sto válečných plavidel Velké Británie s elitními jednotkami včetně čtyř jaderných ponorek. Thatcherová byla po této operaci znovuzvolena premiérkou Velké Británie (CT24, 2007).

Společnost Spojeného království byla zmítána třídním bojem, docházelo ke stávkám horníků, které byly tvrdě potlačovány. Po celá osmdesátá léta byla u moci konzervativní strana Thatcherové, která prostřednictvím privatizování státních podniků jakými byly např. britský Telekom, ocelárny, či železnice a další podniky, bojovala s vysokou inflací, která Velkou Británii postihla již v sedmdesátých letech, ale nedařilo se ji plně, až do poloviny let osmdesátých, překonat (Information-Britain, 2014b). Británie však přes svůj ztracený velmocenský vliv a zaniklé impérium stále disponoval silou, kterou prokázala právě ve válce o Falklandy, ačkoliv nebyla tolik technologicky ani početně vybavená jako USA. Všechny tyto události tak měly podstatný vliv na vývoj kultury Velké Británie, která reflektovala stejně jako v minulosti, aktuální geopolitický vývoj země a světa.

2.9 James Bond v osmdesátých letech

James Bond v osmdesátých letech prošel, stejně tak jako v dekadě předtím, mnohými změnami, kterými se fenomén Jamese Bonda opět více přiblížil tehdejší generaci, kultuře a politickému světovému dění. Prvním filmem v tomto desetiletí byl přitom snímek, který byl vyprodukován dle fantazie scénáristů a nebyl inspirován Flemingovými romány (MI6-Hq, 2011). Tímto filmem byl „For Your Eyes Only“ z roku 1981, kde je popisován britsko-sovětská honba za kontrolními počítači mezikontinentálních raket Polaris, „ATAC“, který je v závěru upuštěn do moře a sovětský generál Gogol tento moment komentuje slovy, že se jedná o názorný příklad politiky détente (Laucht, 2013: 362). V osmdesátých letech byl ve filmech s Jamesem Bondem velmi patrný posun v řešení bipolárního soupeření. Ve filmech již nevystupovali Sověti vždy jako záporné postavy např. ve srovnání s produkcí v šedesátých letech a filmem „You Only Live Twice,“ (1967) kde jsou USA téměř v jaderné válce se SSSR a filmy natočenými v letech osmdesátých jako byly „Octopussy“(1983) a „A View to a Kill,“(1985) kde se objevují kladné postavy ze SSSR a KGB má obavy, že její bývalý agent bude chtít zničit v rámci svého plánu na ovládnutí trhu s elektronikou, technologická centra v USA jako je Silicon Valley (Black, 2002: 110). To bylo již tehdy důležité i pro SSSR ve vztahu k novým technologiím a obchodními styky mezi východem a západem.

Fenomén Jamese Bonda se tak začal vyvíjet určitým odlišným směrem, než v desetiletích předtím. Do značné míry za tento posun mohla právě odlišná geopolitická situace, digitální

revoluce, která přinesla mnoho nových technologií i do běžného života a kultura osmdesátých let, kterou definovaly odlišné atributy ve srovnání s předešlou dekádou. Je tedy zřejmé, že na vývoj fenoménu v osmdesátých letech měla vliv právě digitální revoluce, ačkoliv podstatnou roli zde se hrála zcela jistě, dle vyobrazených vztahů mezi východem a západem prostřednictvím jejich zástupců ve filmech politika, podobně jako na počátku stvoření fenoménu agenta 007 v šedesátých letech, kdy byl James Bond mnohem méně realistický a postavy jako byly sovětští generálové ve snímku Octopussy, v něm nebyly vyobrazováni. Geopolitické analýze posunu tematického diskurzu ve filmu Octopussy se více věnuje kapitola tři.

2.10 Svět v devadesátých letech

Devadesátá léta byla obdobím ve světě velmi revolučním převážně z důvodu rozpadu SSSR v roce 1991 a následném ukončení bipolární konfrontace v roce 1992, která trvala přibližně od roku 1947-48 (Roberts, 2011: 1481). Roku 1991 se přistoupilo v Jižní Africe k ukončení politiky Apartheidu. V tomtéž roce byla také provedena operace Pouštní bouře. V roce 1993 rostl významným tempem počet uživatelů internetu (Rosenberg, 2014b) a stal se první teroristický útok na Světové Obchodní Centrum v New Yorku, při kterém zemřelo šest lidí a několik stovek dalších bylo zraněno. Tento čin byl vykonán islámskou fundamentalistickou organizací napojenou na Al Kajdu, která byla v té době teprve v začátcích (FBI, 2008). Roku 1994 byl do čela Jižní Afriky zvolen prezident Nelson Mandela a v africkém státě Rwanda proběhla nejhorší genocida

v novodobých dějinách lidstva a při které zemřelo kolem jednoho milionu lidí (Abimbola – Dominic, 2013: 51 – 52).

Teroristické útoky se objevily také v Asii v roce 1995 také, kde jedovatý plyn Sarin vypuštěný v Tokijském metru, zabil na 12 lidí (Rosenberg, 2014b) V tom samém roce, rok po atentátech v New Yorku, byl spáchán teroristický útok jednotlivce v americkém státě Oklahoma, při kterém zemřelo 168 lidí. Pachatel byl brzy po útoku zadržen a potrestán (FBI, 2014). Konec devadesátých let byl mimo jiné ve znamení lékařského pokroku, když byla v roce 1997 poprvé naklonována ovce a také k vědeckému pokroku kdy průzkumné vozidlo Pathfinder začalo s průzkumem Marsu. V roce 1998 došlo také k dramatické situaci v oblasti Jižní Asie, když provedl Pákistán první testy své jaderné bomby, které zneklidnily politickou situaci s okolními státy. Koncem dekády devadesátých let došlo dále k jedné velmi důležité události, když v roce 1999 podnikla Severoatlantická aliance útok na Srbsko, za který byla později kritizována, převážně pak prezident Bill Clinton, který akci povolil v rámci své nové doktríny (Rosenberg, 2014b).

2.11 Velká Británie v devadesátých letech

Velká Británie v devadesátých letech byla opět definována převážně politikou a to sice politikou, která v historii Velké Británie devadesátých let hrála podstatnou roli, převážně pak v její druhé polovině, kdy byla zvolena po dlouhé době nová Labouristická strana v čele s ministerským předsedou Tony Blairem, který se stal symbolem Velké Británie pro toto období. Ten pokračoval v politice, kterou začala již Margaret

Thatcherová a to sice politice silného předsednického mandátu. Blair paradoxně navázal na politiku Thatcherové i v jiných politických odvětvích jakou byl například nadstandardní vztah se Spojenými státy, který potvrdil rozhodnou politikou při otázkách týkajících se vstupu Velké Británie do války po boku USA. V modelu řízení státu se ale i nadále nová Labouristická strana od té Konzervativní odlišovala. Společnou částí byl pouze Thatcherismus, který zahrnoval kromě výše zmíněného také kontrolu nad inflací, přenechání větší volnosti trhu, ale s minimální garantovanou mzdou a sociálními jistotami dle Maastrichtské dohody z roku 1991. Dle dobových komentářů byla na první pohled nová Labouristická strana v druhé polovině devadesátých let po stránce své ekonomické vize politiky, stejná jako strana Konzervativní (Kavanagh, 2011). Tento fakt naznačoval, že si Velká Británie a převážně pak politická kultura začala všimnout všeobecných globalizačních trendů, na které reagovala flexibilnější a v určitých bodech zcela unitární politikou.

Velká Británie zaznamenala v devadesátých letech také důležitý infrastrukturální pokrok, když byl v roce 1994 zprovozněn Eurotunel spojující Británii s Francií. V roce 1996 se ve Spojeném království objevila poprvé nemoc šílených krav a došlo k dvěma rozvodům v královské rodině. Roku 1997 Velká Británie přišla o jeden z posledních zbytků svého dřívějšího impéria, když se Hong Kong připojil zpět k Číně. V tom samém roce také tragicky zahynula princezna Diana a roku 1999 byla zavedena nová evropská měna Euro, kterou Velká Británie dosud nepřijala (Rosenberg, 2014b). Kultura Velké Británie byla přesto zasazena globalizačními trendy, ale zároveň vytvářela stále ty své např. knihy s Harry Potterem, *Take That*, *Symply Red* aj. (Deacon, 2012).

2.12 James Bond v devadesátých letech

Po skončení studené války se obrátil celkový diskurs ve filmech s Jamesem Bondem a agent 007 prodělal opět řadu změn. Tou nejvýznamnější změnou byl pak převážně fakt, že se v roce 1991 rozpadl Sovětský svaz, a tak se pozornost režisérů obrátila při výběru lokalit a protivníků James Bonda jiným směrem.

V prvním filmu s Jamesem Bondem po skončení studené války a rozpadu SSSR měl James Bond za protivníky sice ještě stále členy Ruské federace, ale to jen díky tomu, že se děj na začátku filmu retrospektivně vrátil do minulosti, kde je agent 007 na misi společně se svým přítelem a kolegou agentem 006. Po předložení divákovi všech důležitých informací pro pokračování příběhu se děj přesouvá do tehdejší přítomnosti roku 1995 (*GoldenEye*, 1995). James Bond je v těchto dílech již mnohem dynamičtější osobou, která se na rozdíl od prvních dílů s Jamesem Bondem vzdala zlovyku kouření cigaret, nadměrné konzumace alkoholu a nevybraného chování k ženám, jehož náznaky lze pozorovat v prvních filmech (Black, 2003: 112). Jako byl film *Dr. No*, blíže analyzovaný v samostatné kapitole v druhé části práce.

Filmy s Jamesem Bondem a postava samotného Jamese Bonda se změnila z vytrvalého bojovníka proti komunismu v bojovníka, který se soustředí na boj proti všeobecnému terorismu. Po skončení studené války, výhradně mimo bývalý Sovětský svaz a postavy s ním spojené. Ve filmech také došlo k úplnému zohlednění rovnoprávnosti žen, když se poprvé

v historii fenoménu James Bonda objevila herečka Judi Dench jako nadřizená M Jamese Bonda. Ženy se celkově začaly více projevovat asertivně (Dodds, 2012: 53–54).

Roli Jamese Bonda v této nové post-bipolární éře ztvárnil irský herec Pierce Brosnan a to v roce 1995 při premiéře filmu „GoldenEye“. Brosnan ztvárnil roli agenta 007 dále ve filmech: „Tomorrow Never Dies, The World Is Not Enough“ a „Die Another Day“. V těchto filmech již nebyl patrný onen bipolární konflikt, který do jisté míry určoval děj filmů s Jamesem Bondem od roku 1962 do roku 1989 a posledního studenoválečného filmu „License To Kill,“ve kterém již ale není, vlivem událostí konce desetiletí, vliv studené války patrný (Black, 2003: 110).

2.13 Svět v novém tisíciletí

Po roce 2000 se stal také nespočet geopolitických událostí, které ovlivnily další vývoj. Jednou z nejtragičtějších, která následně ovlivnila další geopolitický vývoj světa, byly teroristické útoky z 11. září 2001 na World Trade Centre v New Yorku a Pentagon ve Washingtonu D. C. Tento teroristický čin měl za následek začátek dlouhé protiteroristické kampaně, která v roce 2001 vyústila v invazi do Afghánistánu. Roku 2002 dvanáct států evropského společenství přijímá za svou měnu Euro a je ustanoven Mezinárodní soudní dvůr. V roce 2003 se poprvé objevila zákeřná látka SARS a byla podniknuta invaze do Iráku navzdory masivním protestům po celém světě. Začátkem roku 2004 došlo k teroristickému činu na vlakovém nádraží v Madridu a u Asijského kontinentu došlo k masivnímu

zemětřesní s následnou vlnou tsunami, která zabila více než 300 tisíc lidí. Roku 2005 byl zvolen nový papež Benedikt XVI. a New Orleans v USA zasáhl hurikán Katrina, který si vyžádal 2000 obětí. Následující rok byla ze seznamu planet sluneční soustavy vyřazena planetka Pluto a je vykonána poprava Saddáma Husseina. V roce 2007 byl představen revoluční telefon společnosti Apple, iPhone. Roku 2008 je zvolen Barack Obama jako první Američan tmavé pleti, do úřadu amerického prezidenta (Barnicoat, 2009). V roce 2009 zemřel král popové hudby Michael Jackson a Izrael podnikl invazi do pásma Gazy. V roce 2010 začíná Řecká ekonomická krize a polský prezident umírá spolu s celou vládou při leteckém neštěstí v Rusku. Roku 2011 byla generalitou armády USA oficiálně ukončena mise v Iráku a koncem roku je zabit nejhledanější zločinec posledních desetiletí, Osama bin Laden. V roce 2012 dochází k ukončení bojů mezi Izraelem a Gazou. Následující rok dochází k Bostonským teroristickým útokům a umírá jeden z největších bojovníků za svobodu Nelson Mandela (Endmemo, 2014c).

Svět po roce 2000 až do dnešních dnů prodělal mnoho velkých změn, které nemají v předešlé historii lidstva obdoby. Došlo k obrovskému technologickému pokroku, který prodělala veškerá odvětví průmyslu, dále lidstvo uskutečnilo významné pokroky v lékařské vědě, kdy některé operace jsou realizovány již roboty a tělo je zkoumáno na úrovni nano částic a uvažuje se o rozšíření pěstování orgánu, které by se tak nemusely brát od dárců (Gray, 2013). Kapesní elektronika, která byla v minulosti velkých rozměrů, je nyní několikanásobně menší, dostupnější a velmi rozšířená mezi běžnými lidmi. Některé nové technologie je také možné implementovat do lidského těla (Monks, 2014).

2.14 Velká Británie v novém tisíciletí

Stejně jako celý svět, prodělala Velká Británie také mnoho významných změn, které ji posunuly do nového tisíciletí. Po teroristických útocích v roce 2001 v USA byl znovuzvolenou vládou Tonyho Blaira v roce 2005, přijat nový protiteroristický plán, který reagoval na teroristické útoky v londýnském metru z téhož roku. Jednalo se o soupis dvanácti bodů, které měli mnohonásobně ztížit podmínky pro případné teroristy či terorismu předcházet úplně (Prince, 2010). V roce 2005 se Princ Charles oženil s Camillou Parker Bowlesovou a byl přijat zákon, který dával stejná práva homosexuálním párům jako heterosexuálním. Následující rok je Velká Británie vyhodnocena jako západní demokracie s nejhorší ochranou osobních údajů jednotlivce. Roku 2007 vstupuje v platnost zákon zakazující kouření a roku 2009 se stává Carol Ann Duffy první ženou s vyznamenáním Poet Laureat v historii udílení těchto cen (Barnicoat, 2009)

2.15 James Bond v novém tisíciletí

James Bond se po roce 2000 a převážně po odchodu Pierce Brosnana a příchodu nového herce představujícího agenta 007, Daniela Craiga, dramaticky změnil. Daniel Craig de facto přivedl fenomén Jamese Bonda do 21. století a to nejen tím, že většinu akčních scén hraje herec bez kaskadéra, ale také tím, že reflektuje aktuální globální problémy, jakými jsou globální terorismus (Casino Royale, 2006) či environmentální problematika (Quantum of Solace, 2008).

James Bond 21. století je již jiným akčním hrdinou, nežli jím byl Bond na začátku své existence. Postava agenta 007 je mnohem více realistická, přinášející do svých příběhů opravdové nebezpečí, čímž je mnohem blíže běžným lidem, než ve filmových zpracováních Jamese Bonda z minulosti. Tento nový trend se poprvé objevil v roce 2006 ve filmu *Casino Royale* (007, 2014). *Casino Royale*, představuje zlom v přístupu k fenoménu Jamese Bonda již od prvních minut, a to sice skrz scénu, kterým získal stávající agent MI6, James Bond, status 007, která je ve filmové sérii James Bonda unikátní. V této scéně James Bond s naprostým klidem popisuje způsob, jakým zabil svou první oběť a se stejným klidem zabíjí i svou druhou (Funell, 2011: 461–462).

James Bond 21. století je agentem, který je sice stále britským gentlemanem, ale mnohem více se svým chováním a podobou začíná podobat americkému akčnímu hrdinovi, kterému je Bond podobný i po fyzické stránce, jelikož je oproti minulým trendům a představám anglického muže, výrazné maskulinní postavy. James Bond 21. století je svou image prostředníkem mezi Hollowoodskou vizí akčního hrdiny a tradičním pojetím Jamese Bonda Ianem Flemingem (Funell, 2011: 456). Svým přístupem a jednáním je novodobý fenomén Jamese Bonda zcela odlišný od fenoménu ze šedesátých let. Tento posun je patrný například ve scéně kde Bond konverzuje se svou nadřízenou *M* a místo očekávané armádní disciplíny, která byla typická pro James Bonda v šedesátých letech a původní Flemingovo verzi, projevuje více svou vůli (Arnett, 2009: 12).

3. Studená válka a geopolitika na pozadí vybraných filmů fenoménu Jamese Bonda

Velká Británie ve své historii vytvořila vůbec první impérium svého rozsahu na světě, když na počátku první světové války roku 1914 zaobíralo její území přes jednu čtvrtinu veškeré obyvatelné plochy země, její populace dosahovala počtu 425 milionů obyvatel, z toho celých 366 milionů na území Indie. Armáda činila na konci první světové války sílu 8,5 milionů vojáků a byla tedy jedna z nejsilnějších na světě. (Lawrence, 1998: 353). Běžný život ve Velké Británii se tak ubíral kolem imperiálních zájmů a každý Brit byl na svůj původ patřičně hrdý. Převládal pocit nepřemožitelnosti a slavné budoucnosti.

Po druhé světové válce byla Británie velmi zadluženou zemí, která o to více inklinovala k silnější spolupráci se Spojenými státy americkými k tzv. special relations. Krize, která ovlivnila poválečný vývoj Velké Británie, neznamenal pouze markantní ekonomický propad způsobený dlouhým trváním druhé světové války, ale také postupné vytrácení národní hrdosti v britské společnosti, která ačkoliv byla v euforii z porážky nacistického Německa, mohla pociťovat pozvolný rozklad svého impéria a ztrátu svého významu na poli mezinárodní politiky spojenou s vzestupem dvou nových hegemonů a to sice Spojených států amerických (USA) a Svazu sovětských socialistických republik (SSSR), kteří po druhé světové válce, de facto převzaly roli na poli mezinárodní politiky. Velká Británie se s novou rolí nechtěla smířit a impérium se snažila, nejen za pomoci své stále početné imperiální armády, udržet, ačkoliv bylo z ekonomické situace Spojeného království patrné, že na to nemá

dostatečné materiální ani finanční prostředky a v mnoha případech byla Velká Británie schopna zasáhnout pouze za podpory USA (Lawrence, 1998: 517)

Přesto se pokusila o několik „záchranných“ operací, které byly podniknuty již s přihlédnutím k nové politice Spojených států a to sice nastolené Trumanově doktríně z roku 1947, která si dala za cíl zastavit šíření komunismu do nových států. V případě Velké Británie se jednalo např. v roce 1948 o intervenci na Malajském poloostrově, kde se snažily určité skupiny obyvatel udělat převrat proti britské nadvládě, a zorganizovaly povstání, proti němuž britské koloniální vojsko zasáhlo s cílem potlačit vliv místních komunistických guerill (Lawrence, 1998: 542–543). V roce 1948 po vyhlášení amerického Marshallova plánu na obnovu válkou poničených ekonomik evropských států došlo k zlepšení ekonomické situace u většiny západoevropských států tedy i Velké Británie, která se tak zároveň postupně stala závislá na Spojených státech. Roku 1952 poznamenal britský diplomat Evelyn Shuckburgh po schůzce s americkým prezidentem Trumanem, že pocit druhořadé role a ztráty vůdčí pozice Británie byla více, než citelná. Britové si nechtěli na novou roli svého státu, který již neměl být centrem světové politiky, zvyknout bez pokusů o zvrát, který spatřovali mimo jiné v koncentraci vojenské síly a vývoji moderních vojenských technologií. Příkladem může být situace po jednostranném ukončení spolupráce USA s Velkou Británií na vývoji atomové bomby roku 1945, kdy přišel kabinet britského labouristického premiéra Attlee v následujícím roce s iniciativou na těžbu plutonia ve Windscale a vlastní vývoj této zbraně. Ministerstvo letectva pak vytvořilo v rámci britských snah o záchranu velmocenského statutu, plán na výstavbu 27 leteckých ranvejí pro těžkotonážní bombardéry schopné nést

jaderné bomby, které měli v případě vypuknutí války se SSSR zničit v první vlně 67 ruských měst (Lawrence 1998: 529). Tyto plány a jemu podobné byly vytvořeny z několika důvodů, jako byl silící tlak separatistických hnutí ve státech pod britskou správou, strachu z politiky USA, která se v minulosti navracela k izolacionismu anebo novému znaku velmocí, kterým se stala atomová bomba.

Přes veškeré snahy se Velké Británii nepodařilo znovu získat předešlou moc a stála tak po celou studenou válku ve stínu jejího mnohem silnějšího spojence USA. Rozpad impéria nezastavil ani ambiciózní britský jaderný program na výrobu jaderné bomby a roku 1947 přišlo za dramatických okolností odloučení britské korunní kolonie Indie, které demonstrovalo v jak špatném stavu se impérium a britská schopnost udržet impérium celistvé nachází. Podobná dramatická situace nastala i v roce 1956 při Suezské krizi kdy se snažila Británie jednat samostatně bez uvědomění USA, což se ukázalo jako velmi chybný krok a jen dále snížilo následnými událostmi prestiž celé země. Suezská krize odhalila mimo jiné také další z nepříjemných faktů a to sice, že si Spojené království nemůže dovolit držet deseti procentní podíl svého hrubého domácího produktu na obranu, což vedlo v následujících letech k celkovému snižování stavu armády a dalším problémům spojeným s udržení imperiální celistvosti a upadající prestiže Británie (Lawrence, 1998: 592). Problém se významně projevil v obranyschopnosti Spojeného království. Příkladem může být snížení stavu britské rýnské armády, která rok po Suezské krizi čítala 77 tisíc vojáků a v roce 1959 již jen 55 tisíc. Jednalo se o jistou úsporu, která byla uskutečněna po konsenzu britských poválečných stran konzervativců a labouristů na nátlak premiéra McMillana. Británie měla zájem po všech ústupcích udržet si

vliv alespoň na Středním východě. Tato vize se s rokem 1960 stala taktéž problematickou, jelikož se po ekonomické stránce Británie dostala do minusových čísel a obrané výdaje musely být zredukovány a přerozděleny, aby se co nejméně snížil dopad omezené platební bilance na obranu zbytků impéria, a tak došlo k přerozdělování stavů britské armády s důrazem na Blízký východ, kam byl přesunut také známý prapor královniných husarů, námořní pěchoty a britské invazní jednotky (Wanner, 2011: 430). Snahy Británie udržet tato území ukazují, jak moc pro ni byla důležitá ve vztahu k udržení si svého mocenského statutu, který byl po druhé světové válce a Suezské krizi značně poškozen.

Veškeré zmíněné události hýbaly britskou společností jejím sociálním diskursem, kulturou, literaturou a také filmem. Britská kultura nemohla být minuta tak kolosálním obratem, kdy došlo k faktickému rozpadu impéria a nastoupení její nové role podporovatele USA, které de facto vedly západní politiku po celé období studené války. Vítr změn, řeč, ve které britský premiér Mac Millan v roce 1960 předeslal dekolonizační vlnu, která se ponese Afrikou, a kterou Britové nebudou schopni zvrátit, byla vlnou, která znamenala pro Británii a britskou společnost další nepříjemný moment poukazující na jistou bezmoc kdysi světové velmoci, která si nemohla ať už z ekonomických či politických důvodů dovolit zasahovat proti četným národněosvobozeneckým hnutím ve zbytcích impéria (Dodds, 2003: 128). James Bond tak svým asertivním jednáním představoval pro společnost fiktivního národního hrdinu, který pro poválečnou a studenoválečnou pop kulturu zosobňoval Britské ideje a zájmy, které se ve skutečnosti nedařilo naplňovat tolik jako na filmovém plátnu (Black, 2004: 292).

3.1 Dr. No

Prvním filmem, který rozpoutal širší globální vlnu zájmu o Jamese Bonda a čímž postupně vznikl fenomén, který byl do té doby znám pouze z knih od autora James Bonda Iana Fleminga, byl film z roku 1962 s názvem Dr. No, který převzal název a motiv z původní Flemingovo knihy vydané v roce 1958 v Anglii jako šestého pokračování příběhů s britským agentem 007.

Prvním hercem, který byl pro ztvárnění této role vybrán, byl skotský herec Sean Connery narozený roku 1930 v Edinburghu. Connery se věnoval modelingu, fitness a také herectví, byl typem muže 60let a svou rolí James Bonda vytvořil postavu, která determinovala nejen toto období a byla tak blíže divákům, ale také představil James Bonda jako postavu populárních médií a pravzor na další desítky let (Goodman, 2015: 18). Conneryho Bond korespondoval s nastaveným stylem ve Velké Británii, kterým byli tzv. „Rozhňevaní mladí muži“. Postava Bonda tak působila méně institucionálním a upraveným dojmem (Black, 2005: 114).

3.1.1 Symboly a kultura

Jedním z typických symbolů této doby byly cigarety, které se objevují v první scéně filmu Dr. No, ve které se představuje Bond, James Bond (Dr.No, 1962). Ve filmu se také neprojevovala téměř žádná pozitivní diskriminace či docházelo k přímému opaku a černí herci byli v případě filmu Dr. No obsazeni, například hned v úvodní scéně filmu, do rolí zločinců,

popřípadě obsluhy bílých britských úředníků hrajících karty a dále různých pomahačů s fyzicky náročnější prací (Dodds, 2005c: 282 – 283). Stejně tak postavení žen bylo v Dr. No a prvních filmech s Jamesem Bondem slabé, ačkoliv se v nich objevovaly již od počátku, jejich role byla většinou v pozici osob, které nedosahovaly kvalifikace, jakou měl James Bond, který je chránil či přímo zachraňoval. Tento jev silně kontrastuje v porovnání s pozdějším kulturním vývojem a novějšími filmy, jako byl A View To A Kill kde je bodyguardem hlavní záporné postavy žena s extrémní silou (Lindner 2003: 178).

Film From Russia with Love znamenal pro kolabující britské impérium a hlavně pro jeho společnost, určitou míru povzbuzení, navození lepší nálady mezi masami, které konzumující obsah s britským agentem zastupujícím stále zájmy nejenom britské královny a Británie, ale také celého impéria. Filmový diváci ve Velké Británii a mimo ni tak mohly prostřednictvím filmu vnímat reálnou politickou a ekonomickou situaci své země v mnoha ohledech více optimisticky a chápat tak skutečnost se zkreslením. Jelikož film Dr. No představoval velkou Británii stále jako supervelmoc schopnou účinně promlouvat do dění po celém světě stejně jako v čase impéria, i když tomu tak v letech Dr. No a hlavně dalších filmů s Jamesem Bondem již nebylo a Británie měla na mezinárodní scéně roli menšího společníka USA (Lawrence, 1998: 534). Představení filmů s Jamesem Bondem v šedesátých letech pomohlo také mírnit různá politická stanoviska a prohlášení na stav impéria jako bylo obvinění vznesené americkým politikem Dean Achesonem, že Británie po ztrátě impéria, neví kde má své místo na světě (Dodds, 2003: 132).

Dr. No měl svůj debut v roce 1962 tedy v roce, kdy probíhala tzv. Kubánská raketová krize, která pro období tzv. bipolární konfrontace, představovala klíčový okamžik, který svou vážností nakonec vyděsil oba jeho hlavní aktéry USA a SSSR, donutil obě strany spolu jednat a vytvořit mechanismy, které měli podobné situaci v budoucnosti předcházet, zejména pak přímé telefonické spojení mezi Washingtonem a Moskvou dále známé jako horká linka. Přestože byl fenomén James Bonda de facto produktem studené války a v novelách Iana Fleminga byl často konfrontován přímo se Sověty a jednotkami sovětské vojenské kontrarozvědky SMĚRŠ, ve filmovém zpracování se bipolární konfrontace projevovala méně přímočaře a objevuje se místo ní fiktivní zločinecká nadnárodní organizace SPECTER (Dodds, 2003: 134 – 135). Ve snímku Dr. No je několik scén, které svou formou Velkou Británii glorifikují a zveličují její geopolitickou roli, stejně jako ukazují úzkou kooperaci mezi Velkou Británií a USA jinak známou pod označením „special relations“.

3.1.2 Geopolitická analýza děje

V úvodu filmu Americké tajné služby skrz výměnu informací s britskými protějšky vznesli obavy, že chybná telemetrie amerických raket s dlouhým doletem je způsobena rušivým signálem přicházejícím z Jamajky, ty kvůli rušenému signálu předtím přišli o raketu z kosmického programu, když po vzletu zmizela v brazilské džungli. Britský agent 00 John Strangways dislokovaný na Jamajce, který se ověřováním amerického podezření zabýval, jelikož byla Jamajka ve filmu Dr.No stále územím podléhajícím Velké Británii, zmizel, a tak byl

vyslán James Bond, aby vzniklou situaci objasnil a vyvrátil či následně potvrdil americké obavy.

Již z prvního rozkazu pro Jamese Bonda urychleně odcestovat na Jamajku nejen kvůli zmizelému agentovi britských tajných služeb, ale také s cílem ověřit informace získané od CIA je patrný nadstandardní vztah Spojených států a Velké Británie, která měla vzhledem ke své poloze větší obavy z případného konfliktu se Sovětským svazem a spoléhala tak na přímou pomoc USA. Jamajka byla od roku 1655 do roku 1962 britskou korunní kolonií, ale v době kdy byl Dr. No uveden do kin, již kolonií nebyla, přesto se ve filmu objevuje několik scén, které tento fakt téměř ignorují a divák tak nabývá falešné představy o stavu a možnostech britské působnosti té doby (Robertson, 2015: 67). Jednou z nich je například přítomnost britské policie, která Bonda informuje o situaci po jeho příletu a zjištěných okolnostech spojených se ztrátou hledaného agenta a o neznámém Dr.No. Muži, který sídlí na ostrově Crab Key nedaleko Jamajky a o jehož aktivitách zmizely informace. Bond se na Jamajce shledává s agentem CIA Felixem Leiterem, který mu poskytuje užitečné informace o Dr. No.

Přímá spolupráce Bonda agenta MI6 a Leithera agenta CIA je dalším ukazatelem blízkosti zájmů Velké Británie a USA, která tak mimo jiné i prostřednictvím filmů jako byl Dr. No, připomínala divákům na celém světě, že Británie není osamoceným činitelem ve studené válce. Británie hrála v té době již druhořadou roli, ale pro kontinentální Evropu a její uspořádání byla svou polohou důležitým spojencem, ačkoliv její akce na Arabském poloostrově např. v Jordánsku kde se snažila napravit svou reputaci světové velmoci a ukázat svou vojenskou sílu zemím v Perském zálivu, ale s nutnou dávkou podpory ze

strany Spojených států, přinesla spíše potíže ve vztazích s Francií, které vyústily v roce 1963 při hlasování o vstupu Velké Británie do Evropského hospodářského společenství ve francouzské veto od prezidenta Charlese De Gaula, který Británii vyčítal přílišné vazby na USA (Wanner, 2011: 430).

James Bond se dále ve snímku vydává na člunu spolu s Leiterem, po zajištění důkazů prokazujících zvýšenou radiaci půdy ostrova Crap Key na tento ostrov za Dr.No. V této části se objevuje scéna, kde Bond amerického agenta Leitera posílá při cestě na ostrov zpět s tím, že se jedná o jeho úkol a Leiter ho má převzít jen tehdy pokud by Bond neuspěl. Je zde vyjádřen přesně opačný přístup Británie v britsko-amerických vztazích, kde ve skutečnosti Británie konala politická rozhodnutí globálního charakteru až poté, co získala pozitivní americké stanovisko. Zejména po zkušenostech z období Suezského konfliktu roku 1956 kdy byly vztahy mezi těmito dvěma státy poškozeny kvůli předešlému nekonzultování britských záměrů intervenovat v Egyptě, kde egyptský prezident Násir znárodnil jeden z nejstrategičtějších námořních uzlů světa, Suezský průplav a Británie spolu s podporou Francie a Israele provedla proti Egyptu vojenský zásah. Další podobné operace jako bylo zabránění Iráku v anexi Kuwaitu v roce 1961 Brity, bylo provedeno až po konzultaci se Spojenými státy (Lawrence, 1998: 585–586).

Bondova mise na ostrově Crap Key je ve filmu úspěšná, ničí objevenou základnu Dr. No a potvrzuje původní podezření zpráv od CIA ohledně rušení signálu z oblasti Jamajky (Dr. No, 1962). Na motivu filmu Dr. No je patrná dobová fascinace vesmírným programem stejně jako strach z jaderného konfliktu. Když se dostal Bond na ostrov Crab Key byl po menším

ozbrojeném odporu zajat a pracovníky Dr. No v antiradiačních oblecích dekontaminován od vysokého radioaktivního záření, které se na ostrově vzhledem k pokusům Dr. No s jádrem vyskytovalo (Dr. No, 1962). Velká Británie dva roky před uvedením Dr.No do kin opustila od záměru mít své vlastní rakety dlouhého dosahu tzv. Blue Streak s atomovými hlavicemi a místo nich dostala od USA mezikontinentální jaderné rakety IRBM (Wanner 2011: 421). Téma raket dlouhého dosahu a jaderných zbraní bylo tedy velmi aktuální a ve filmu Dr. No se plně projevilo.

Na konci filmu James Bond odplouvá z ostrovu Crab Key spolu s dnes již legendární bond girl Honey Ryder (Ursula Andress) a je zastaven britským námořnictvem, které hlídkuje u Jamajky a nabízí mu pomoc (Dr. No 1962). Ačkoliv byly síly britského námořnictva v té době a stejné oblasti nuceny improvizovat a pro uskutečnění Jamajských oslav nezávislosti na počátku roku 1962 přemístit i jeden z křižníků středomořské flotily na Jamajku, aby byla Británie reprezentována více jak dvěma fregatami, kdežto Američané byly oslavám přítomni v síle jedné letadlové lodi, čtyř torpédoborců a několika doprovodných plavidel (Robertson, 2015: 58 – 59). Závěrečná scéna s Bondem a operujícím britským námořnictvem tak ještě více propaguje Británii, jako zemi se světovou působností v době kdy byla mnohými politickými entitami naopak označována za nového nemocného muže Evropy, podobně jako předtím Osmanská říše (Dodds, 2004: 132).

3.1.3 Lokace

Film se odehrával většinou svého děje v oblasti Jamajky, která byla svého času důležitým cílem úsilí západních států, převážně pak úsilí USA, které nechtěli, aby se po dekolonizaci stala dalším ze satelitů Sovětského svazu, jako v té době byla Kuba po úspěšně provedeném převratu Fidela Castra. Tyto obavy sdíleli i někteří obyvatelé ostrova a komentátoři tamních rozhlasových vysílání již koncem ledna 1962 kladli ve svých relacích důraz na nutnost uzavření obraného paktu s USA, nebo v lepším případě pozvat USA vybudovat na ostrov svou základnu podobnou jakou byla Guantanámo v souvislosti se sílícím vojenským potencionálem Kuby kdy byl prezentován především fakt relativní blízkosti obou ostrovů vzdálených od sebe jen deset minut letu armádním tryskovým letadlem. Zvýšení obav z možného dalšího politického vývoje ostrova směrem nalevo, přispěla také jedna událost, kdy 6. dubna 1962 připluly dvě výzkumné lodě SSSR do přístavu hlavního města Kingston doplnit zásoby, jen čtyři dny před plánovanými volbami, které následně 10. dubna vyhrála Jamajská Labouristická strana, preferovaná i kvůli obavám místních obyvatel z dalšího možného vývoje. Odcházející Britové tak k oslavám dne nezávislosti Jamajky přizvali i USA, které byly reprezentovány s již zmíněnou vojenskou převahou, jelikož se Británie obávala přítomnosti Fidela Castra na ceremoniálu a jeho případného vystoupení před obyvatelstvem nyní nezávislé Jamajky (Robertson, 2015: 57–58). Film tak zachycoval místo spjaté s tehdejší dním studenoválečného konfliktu v západní hemisféře, ačkoliv v menší míře a prostřednictvím metafor, méně realisticky, než některé pozdější filmy fenoménu.

V pořadí druhý film s agentem 007 s názvem *From Russia With Love* byl uveden do kin v roce 1963 a citelně pomohl dále rozšířit popularitu fenoménu James Bonda jak mezi britskou tak světovou populací. Počet diváků ve Velké Británii, který tento snímek viděl během prvního týdne, byl 200 000 a ve Francii během prvního měsíce milion (Black, 2005: 97). Roli James Bonda i nadále ztvárnil skotský herec Sean Connery, jelikož byl film natočen jen rok po filmovém debutu agenta 007 a Connery svým charakterem dokonale, vykresloval ducha této doby.

3.2 From Russia with Love

V pořadí druhý film s agentem 007 s názvem *From Russia with Love* byl uveden do kin v roce 1963 a citelně pomohl dále rozšířit popularitu fenoménu James Bonda jak mezi britskou tak světovou populací. Počet diváků ve Velké Británii, který tento snímek viděl během prvního týdne, byl 200 000 a ve Francii během prvního měsíce milion (Black, 2005: 97). Roli James Bonda i nadále ztvárnil skotský herec Sean Connery, jelikož byl film natočen jen rok po filmovém debutu agenta 007 a Connery svým charakterem dokonale, vykresloval ducha této doby.

3.2.1 Symboly a kultura

Ve snímku se na rozdíl od filmu *Dr. No* neobjevil Felix Leiter agent CIA a ani jiný silnější náznak kooperace Británie a USA (Dodds, 2005c: 279). Britský agent James Bond byl v tomto snímku mnohem více než v pozdějších dílech druhořadým cílem, primárním cílem zločinecké organizace

SPECTER bylo rozpoutání konfliktu mezi Velkou Británií a Sovětským svazem. James Bond reflektoval na tehdejší problémy, které se týkaly nejen britské společnosti, jako byl strach z napadení Sovětským svazem, ale i problém dvojitých agentů a jejich přebíhání mezi západním a východním blokem v období studené války. Svým ztvárněním nebyl James Bond reflexí pouze pro velké společenské a politické otázky, ale také pro dobu, ve které se právě nacházel, v tomto filmu stejně jako ve filmu Dr. No to byly opět cigarety, které se objevovaly v mnoha scénách i u žen a tím tak film podporoval nebo minimálně neodsuzoval jeden z tehdejších společenských trendů, který nejen britská společnost té doby vnímala díky popularitě filmů jako běžnou součást života, nikterak ohrožující jejich zdraví. V současných filmech Casino Royale a Quantum of Solace se již tento trend neobjevuje a je naopak potlačován. A tím je tak znázorněna jedna z mnoha přeměn nejen britské společnosti a fenoménu Jamese Bonda.

3.2.2 Geopolitická analýza děje

V úvodní scéně filmu hraje James Bond šachový turnaj s šachovým mistrem z Československa Kronsteenem, který je jedním z tajných členů teroristické organizace SPECTER. V celé filmové sérii James Bonda je patrná inklinace tvůrců v časech studené války k vytváření zločinců převážně z mimo západních zemí čímž se částečně promítla studená válka do filmové série James Bonda, která měla být dle tehdejších producentů a zakladatelů Eon Production, Alberta Broccoli a Harry Salzmana, více apolitická a nelpět na knižních předlohách Iana Fleminga. Dle Profesora geopolitiky Klause Doddse působícího na Royal

Holloway University of London byla filmovými tvůrci vymyšlená organizace SPECTER vhodnou náhradou za existující konkrétní SMĚŘŠ a satirizovala svou činností v sérii hru s nulovým součtem studené války (Dodds, 2003: 134 – 135).

Film dále upoutá scénou s vůdcem zločinecké nadnárodní organizace SPECTER Blofeldem ke kterému přichází Kronsteen s plánem na krádež sovětského šifrovacího zařízení Lektor o které Velká Británie delší dobu usiluje, a který chce SPECTER využít ve svém plánu na rozpoutání konfliktu mezi Británií a SSSR s využitím jedné z členek SPECTER Rosy Klebbové, bývalé vedoucí speciální sekce KGB pro boj se špiony tzv. SMĚŘŠ. Klebbová zvolila pro uskutečnění tohoto plánu Istanbul, kde následně využila pracovnice sovětského konzulátu Taťány Romanové, která dostala úkol seznámit se s Jamesem Bondem a získat si jeho důvěru, což provádí v domnění, že se jedná o zvláštní úkol pro SMĚŘŠ. Objevuje se také scéna, kde Rosa Klebbová vyjadřuje nadšení z možné následovné eskalace studenoválečného konfliktu po zdárně vykonané vraždě sovětského diplomata, která má obviňovat MI6 (From Russia with love, 1963).

Istanbulská scéna svou formou, kdy Rosa Klebbová agresivně vysvětluje Romanové zadání úkolu s bičem v ruce pod pohrůzkou její likvidace stejně jako s nabídkou případného kariérního postupu, satirizovala poměry v tehdejší Sovětském svazu a vytvářela dále u diváků spolu s mnoha dalšími filmy studené války, jistý archetyp představ o jednání ve východním bloku, který mohl i nepozorný divák snadno identifikovat jako negativní podobně jako vyjádření nadějí Rosy Klebbové v rozpoutání konfliktu mezi Británií a Sovětským svazem. Fenomén James Bond tak zaútočil skrz svůj kulturní dopad na

společnost, která jej sledovala. Jelikož to byly mimo jiné právě filmy, které hýbaly masami té doby, zprostředkovávaly v mnoha případech první kontakt s prozápadními ideami a byly místem, kde se vedla studená válka. (Dodds, 2007b: 151).

Použitá tematika šifrovacích zařízení mohla vyvolávat u tehdejších generací asociace na nedávnou minulost a nebyla tak ve vztahu k Velké Británii náhodná, jelikož to byla právě Británie, které se povedlo za druhé světové války získat německé šifrovací zařízení Enigma, dekódovat jej, a tím získat strategickou výhodu v dalším plánování vojenských operací proti nepříteli, která byla také v době uvedení snímku, stejně jako v dalších letech studené války, klíčová a vyskytuje se i v pozdějších filmech fenoménu během studené války jako byl film *For Your Eyes Only* z roku 1981 kdy docházelo k opětovnému zhoršení politické situace mezi východem a západem podobně jako v období šedesátých let a filmu *From Russia With Love*. Důvodem proč Krosteen ve filmu předpokládal, že má Velká Británie zájem právě o šifrovací zařízení Sovětského svazu byla bezesporu světová geopolitická situace šedesátých let a britské obavy z případné Sovětské agrese v Evropě. Celý svět měl v paměti události Karibské krize odehrávající se rok před premiérou filmu, která vynikala svou rychlou eskalací a neeskalovala jen díky skvělé diplomacii tehdejšího prezidenta USA J.F.Kennedyho a vrcholného představitele SSSR Nikity Chruščova (Davies, 1996: 1124). Film svým pojetím až nadčasově poukazoval na neoddiskutovatelnou roli nadnárodních aktérů, která může potencionálně ohrozit i role národních států a jejich vzájemnou koexistenci, zvláště v napjatém období kdy byl film uveden. Filmová zpracování fenoménu Jamese Bonda se snažila o jistou míru apolitičnosti, jak již bylo zmíněno a to mimo jiné z komerčních důvod, proto

jsou některé části prvních filmů, vytvářených dle Flemingových předloh, zcela odlišné od předloh, nebo vynechané. Scéna kde se Bond nachází v Orinet Expressu zcela vynechává pasáž objevující se v novele, kde se Bond nelichotivě vyjádřil k Balkánskému poloostrovu a tamnímu obyvatelstvu a naopak vyslovil své naděje na blížící se přátelskou Itálii a Francii. Bondovo vyjádření je dobrým příkladem reflexe geopoliticko-historických stereotypů, které zastávala západní společnost zprostředkovanými jeho postavou a naopak filmové zpracování odráží jistý ideologický posun v reprodukci západních názorů vlivem okolních geopolitických a kulturních událostí (Dodds, 2003: 140). V závěru filmu je Bond až ironicky nucen přemoci Rosu Klebbovou v luxusním hotelu „bezpečné“ Itálie (Dodds, 2003: 140). Scéna tak svou ironií do značné míry rozbíjela jedno z tehdejších společenských dogmat, a to sice, že je v západní Evropě bezpečno.

3.2.3 Lokace

Důležitým prvkem filmů, nejen s Bondem, byly lokace, kde se film odehrával, které svým použitím vypovídaly o tehdejších zájmech společnosti či politické situaci a v případě Jamese Bonda i o britských zájmech (Goodman, 2015: 24-25). Film *From Russia With Love* se odehrává podstatnou částí v tureckém Istanbulu a v průběhu cesty Orient Expresem také v řadě dalších zemí východní Evropy, neobjevuje se v něm ale překvapivě jiná tajná služba, než britská MI6 s James Bondem a ředitelem istanbulského pracoviště Ali Kerim Beyem a sovětská tajná služba se sekci SMĚRŠ je pouze imitována

zločineckou nadnárodní organizací SPECTER (From Russia with Love, 1963). Lokalita turecké metropole byla v té době stejně tak i dnes geopoliticky významným místem a je mnohdy označovaná jako multikulturní uzel mezi Evropou a Asií či v době studené války jako most mezi východním a západním blokem (Dodds, 2007b: 98). V roce 1963, kdy byl film uveden do kin, Turecko podepsalo tzv. Ankarské dohody, jednalo se o asociační smlouvu mezi Evropským hospodářským společenstvím a Tureckem, která definovala tři fáze postupu nutné pro Tureckou integraci do evropských struktur. Třetí fáze je od roku 1999 stále předmětem jednání (EUROSKOP, 2015). Turecko sehrálo také svou podstatnou roli v řešení Karibské krize, kdy po stažení amerických jaderných raket Jupiter z Turecka byly staženy sovětské jaderné rakety z Kuby a tím tak došlo k deeskalaci konfliktu. Již od roku 1955 bylo Turecko členem NATO a své zájmy v něm měla Británie i USA. Turecko sehrálo důležitou roli již na počátku studené války, když Británie kvůli obavě z šíření komunismu a svým historickým zájmům na Blízkém východě a ve východním středomoří požádala roku 1947 USA o vojenskou pomoc a ty ji v souvislosti s naplňováním Trumanovy doktríny poskytly. Pro Británii hrála tato země dále podstatnou úlohu v britských aktivitách ve Středomoří a na Blízkém východě, jelikož politicky podporovala britskou aktivitu na Kypru v Palestině či Suez a Británie tak měla v čase dekolonizací v této zemi opěrný bod (Dodds, 2003: 138).

Tajné služby západních států naopak využívali Turecko k monitoringu sovětských aktivit, mimo jiné i raketových testů či k monitorovacím letům nad Sovětským svazem. Známý je incident, při němž bylo sestřeleno v roce 1958 americké letadlo ec-130 nad Sovětskou Arménií, které dle pozdějšího vyšetřování

provádělo špionáž. Istanbul a Turecko bylo tedy v době bipolární konfrontace důležitým geopolitickým uzlem a místem operací tajných služeb z východního i západního bloku (Dodds, 2003: 137). V souvislosti s reálnými geopolitickým pozadím této země u Jamese Bonda převládala podstatnou část filmu domněnka, že v Istanbulu bojuje s agenty SMĚŘŠ a tedy Sovětským svazem, tento fakt mu byl nakonec vyvrácen při cestě Orient Expressem do Anglie najatým vrahem SPECTER Grantem. Divák se v průběhu monologu Granta dovídá, že se jednalo o plán této organizace rozpoutat konflikt mezi SSSR a Británií pomocí rozličných kompromitujících materiálů vypovídajících o vzájemném boji tajných služeb. Grant je Bondem zneškodněn a potenciálně nebezpečná situace pro vztahy mezi těmito dvěma státy zažehnána.

3.3 The Spy who loved me

V roce 1977 vyšel v pořadí jako desátý film s Jamesem Bondem, svým zpracováním navazoval na předchozí filmy a agenta 007 zde ztvárnil Roger Moore v pořadí již třetí herec po Seanovi Connerym a George Lazenbym, který ztvárňoval agenta 007 pouze ve filmu *On Her Majesty's Secret Service* v roce 1969.

3.3.1 Symboly a kultura

Moore byl o devět let mladší, než Connery narozený v Londýně roku 1939 a postavu James Bonda ztvárnil podobně jako Connery celkem v sedmi filmech (CESKATELEVIZE, 2015). Moore přetvořil postavu agenta 007 do doby

sedmdesátých let. Na rozdíl od Conneryho byl Moore v době svého uvedení v roli Bonda již známým hercem, který se proslavil i v USA (Corck – Scivally, 2002: 143). Film zlomil rekordy v návštěvnosti kin v několika zemích po celém světě, jako byla Anglie, USA, Německo, Taiwan, Jižní Afrika, Spojené Arabské Emiráty, Itálie nebo Filipíny s celkovým profitem 186 milionu dolarů (Corck–Scivally, 2002: 175).

Tento údaj reflektuje, jakou popularitu měl fenomén Jamese Bonda a to kolik lidí se stalo zároveň prostřednictvím filmu konzumenty západního stylu života, nebo bylo se západními ideami minimálně ztotožněno a ideologicky de facto ovlivněno. Fenomén Jamese Bonda se posunul v této době také ve vztahu k ženám, jelikož druhou hlavní postavou filmu se stejným postavením jako má Bond, ale ze sovětské tajné služby KGB, byla agentka Aňa Amasová, která byla ve filmu vyobrazena jako schopnější, což je naprostý zvrát proti prvnímu filmu *Dr. No*, kde veškerý děj udával pouze James Bond a ženy byly zastoupeny jen okrajově. Rasová politika filmu je také oproti prvním filmům posunuta a spolupracovník KGB v egyptské scéně na podobné pozici jakou zastupuje sovětská agentka Aňa Amasová, není běloch. Ve filmu vystupuje kromě hlavní záporné postavy, rejdařského miliardáře Karla Stromberga také postava muže neurčité národnosti s přezdívkou Čelisti pro svou zvláštnost v podobě železných zubů. Tyto záporné postavy doplňovaly Jamese Bonda již na samotném začátku fenoménu, zůstaly i v sedmdesátých letech a pozdějších filmech (*The Spy Who Loved Me*, 1977).

3.3.2 Geopolitická analýza děje

Film obsahuje při porovnávání s výše analyzovanými filmy šedesátých let několik scén, které odrážely jistý politicko-kulturní progres, především jde o fakt, že se ve filmu objevily i scény se Sovětským svazem, který má ve filmu rovnocennou roli jako má Británie, která v úvodní scéně přichází o ponorku Ranger s nukleárními hlavicemi stejně jako Sovětský svaz o ponorku Potěmkin. V úvodu filmu jsou zobrazeny dvě svou podstatou identické scény řešení krizové situace vrcholnými představiteli západního a východního bloku, ale přes svou Podstatovou shodnost nejsou stejné.

V případě Británie je vyobrazena vysoká byrokratická struktura, která předchází dalším rozhodnutím v předmětu ztráty ponorky, což dodává z pohledu diváka větší míru demokratičnosti a pocitu bezpečí ve prospěch prozápadní Británie, která je filmem stavěna opět do popředí světového dění bez prvotní přímé zmínky o Spojených státech. Ve scéně kde se radí velení Velké Británie již s přivolaným agentem James Bondem je nicméně patrný nápis Řídicí centrum Polaris. Polaris bylo označení amerických balistických raket s jadernou hlavicí, které Velká Británie dostala po podepsání smlouvy mezi americkým prezidentem Kennedym a britským premiérem Haroldem MacMillanem roku 1962 v Nassau výměnou za záruky týkající se manipulace s těmito střelami, jelikož si Spojené státy v jiných případech nepřáli jaderné vyzbrojování ani spojenců v NATO (Black, 2005: 121).

Vyobrazená scéna řešení ztráty ponorky Potěmkin Sověty v Moskvě je mnohem přímočařejší až diktátorsky chladná, když generální tajemník SSSR zavolá na červený telefon generálu

Anatol Gogolovi (řediteli KGB) s jasným rozkazem ji najít, bez porad s byrokratickým aparátem jako tomu bylo v případě Británie (*The Spy Who Loved Me*, 1977). Scéna dokresluje svým filmovým podáním pohled západního bloku na východní a divák tak mohl pozorovat ideologické odlišnosti mezi jednotlivými bloky bipolárního konfliktu.

V sedmdesátých letech se celkové projevy bipolárního konfliktu nesly ve znamení tzv. politiky détente, která znamenala postupné mírnění napětí mezi soupeřícími bloky studené války. Britové se o zmírňování napětí pokoušeli z vlastní iniciativy již s nástupem ministerského předsedy Harolda Macmillana člena konzervativní strany, v roce 1959, když odcestoval, jako samozvaný mluvčí západní aliance do Moskvy, za kterou byl následně on i Británie silně kritizován kancléřem Spolkové Republiky Německo, Konradem Adenauerem, který v Británii viděl zrádného spojence. Tyto události a těsné vazby Británie na USA, jejichž projevy se objevují i v kulturním fenoménu Jamese Bonda, následně komplikovaly britské snahy zapojení se do Evropského integračního procesu, jelikož si to některé státy, nejvíce pak Francie, nepřály (Johnson, 1991: 581).

Neméně zajímavou scénou je scéna, kde se Bond dostává do Egypta a v tamní pobočce MI6 potkává kromě svého ředitele MI6 také ředitele KGB, který pronáší několik vět o nastolení nové anglo-sovětské spolupráce, kterou James Bond již v předešlých scénách nastolil, když spolupracoval se svým sovětským protějškem z KGB Aňou Amasovou. Tento jev je oproti předešlým filmům série do té doby zcela výjimečný a reflektuje posun obecného politického diskursu ve studené válce a celkově fenoménu Jamese Bonda, který s KGB spolupracuje na oficiální úrovni a bojuje za stejnou věc. Během filmu je tento

diskurs dále několikrát zdůrazněn, například ve vlakové scéně kdy cestuje James Bond s Aňou Amasovou do Sardinie při konverzaci o citlivých tématech se Amasová vyjádří, že jsou z nepřátelských táborů a Bond rázně odpovídá, že Sověti a Britové nyní nepřáteli nejsou. Dalším podobným projevem empatie je scéna, kde Amasová říká Bondovi, že mluví stejným způsobem jako Rus, čímž mohlo dojít u diváka žijícího ve východním bloku k nabourání určitého dogma o zlém imperialistickém západu a k nabití dojmu, že jsou si de facto obě postavy, reprezentující dvě odlišné ideologie, rovny. Přes veškeré projevy détente v tomto filmu je patrné, že agentka KGB je ovlivněna jistou formou marxistického smýšlení a nacionalistické výchovy, když se například ve scéně v egyptské centrále MI6 vyjádří k multimiliardáři Karlu Strombergovi, který je podezřelý v případě zmizení ponorek jako o typickém kapitalistickém vykořisťovateli západu či ve scéně v Strombergově podmořské pevnosti kde bez bližších důkazů pro svá tvrzení povyšuje sovětský tanker Karel Marx nad tanker Karla Stromberga, který jí byl na zmenšeném modelu představen po technické stránce jako nejlepší na světě (The Spy Who Loved Me, 1977).

Filmová série Jamese Bonda se v čase politiky détente v tomto díle přeorientovala z nepřímého označování východního bloku skrz teroristickou organizaci SPECTER na konkrétního mocného mimostátního aktéra, Karla Stromberga, který dokáže skrz svou ekonomickou sílu ovlivnit světové politické dění, když chce s pomocí ukradených ponorek Velké Británie a SSSR s jadernými balistickými raketami provést útok na Moskvu a New York, rozpoutat tzv. MAD a následně začít budovat svět od začátku (The Spy Who Loved Me, 1977).

Film tak reflektoval na zcela nové nebezpečí a tím byly jedinci či spíše skupiny nadnárodního charakteru disponující velkou ekonomickou mocí, které s ní dále dokáží ovlivňovat a korumpovat politiku států. Příkladem takovéto společnosti může být společnost Shell působící v Nigérii od roku 1953, kde plně využila svůj ekonomický potenciál k ovlivnění Nigerijské vlády, která Shell umožnila těžit v zemi za podmínek, které vyhovovaly jak společnosti Shell tak místní vládě, která je zároveň i podílovým vlastníkem akcií v Nigerijské divizi Shell. Vstup takovéto nadnárodní společnosti znamenal pro vládu Nigérie nebývalý ekonomický růst, která jej dále využila k ochraně své moci a ropného businessu, ačkoliv průměrný Nigeřan žije pod úrovní 2 dolarů na den (Walker, 2009). Mezi další vlivné aktéry sedmdesátých let patřila také mezivládní organizace států vyvážejících ropu zk. OPEC jež představuje kartel států, které byly dle údajů z roku 2008 exportéry až 42 % světové produkce ropy a který se svého postavení pokoušel v minulosti několikrát zneužít pomocí tzv. ropných šoků. První takovýto pokus provedl roku 1973, kdy se pokoušel ovlivnit vývoj Jomkipurské války tím, že vyhlásil snížení těžby ropy a uvalení exportních embarg na státy, které podporují v konfliktu Izrael, čímž chtěl vyvinout tlak převážně na Spojené státy. V důsledku tohoto ohlášení došlo k zvýšení cen ropy a ovlivnění dalších na ropě závislých odvětví stejně tak jako světových burzovních trhů (Šmíd a kol. 2010: 52).

Fenomén James Bonda svým ztvárněním i v tomto filmu reflektoval geopolitickou situaci své doby a přitom sebou nesl specifika, která etabloval již na svém začátku, jako byla slabost pro luxusní předměty, technologicky vyspělá zařízení různých forem, ženy či smysl pro ironii. Použité lokace, které patří neodmyslitelně k fenoménu Jamese Bonda a dokreslují ho,

vyzdvihly Británii a její vliv, který ve skutečnosti Británii potýkající se opět s ekonomickými problémy a s přílišným politickým vlivem odborových organizací, chyběl. Rok před vstupem filmu do kin musela dokonce povolát odborníky z Mezinárodního měnového fondu a přijmout doporučená ekonomická opatření, aby řešila narůstající vysokou inflaci (Johnson, 1991: 585).

3.3.3 Lokace

Egypt, který se ve filmu objevuje a je de facto hlavní pevninskou lokací děje má směrem k Velké Británii historický význam, jelikož se jednalo o bývalou britskou kolonii a Británie měla v Egyptě stále zájmy, ačkoliv po již zmiňovaném konfliktu o Suezskou přehradu v roce 1956 již jen jako společník USA (Lawrence 1998: 585). Přes svůj veškerý reálný propad byla ve snímku Británie přítomna svým oddělením MI6 přímo u pyramid v jedné z krypt, možná i ze symbolických důvodů, které poukazovaly stejně jako pyramidy na zašlou slávu kdysi světové velmoci. Na britský odkaz v této zemi upozorní také znělka z filmu Lawrence z Arábie pojednávajícím o neslavnějším britském agentovi v časech britského impéria na Blízkém východě, zní na pozadí scény, kde Bond spolu se sovětskou agentkou uniká z pouště k řece Nil. Film končí scénou se zničením plavidel Karla Stromberga, ale v tomto snímku, na rozdíl od předešlých filmů, ve spolupráci se Sověty a Američany, kdy Američané potápí Strombergovo řídicí plavidlo (The Spy Who Loved Me, 1977).

Scéna koresponduje s politickou skutečností Velké Británie v období bipolární konfrontace sedmdesátých let, kdy

byla ve většině geopolitických otázek zejména po Suezské krizi, zcela závislá na pohledu USA. James Bond se tedy v prezentaci geopolitické síly Británie v sedmdesátých letech odlišoval od výše analyzovaných snímků jako byl Dr.No či From Russia with Love. Přesto finální část filmu obsahuje scénu, kde osobně zneškodňuje Karla Stromberga ale až po požádání amerického velitele osvobozené ponorky o přidělení času na záchranu sovětské agentky ze Strombergova řídicího plavidla, jelikož americká ponorka měla rozkaz z Washingtonu urychleně plavidlo s Karlem Strombergem zničit (The Spy Who Loved Me, 1977).

Závěr filmu je letným odkazem na samotný začátek pop kulturního fenoménu Jamese Bonda, film Dr. No, když je James Bond zachráněn britským námořnictvem, na kterém ale v případě tohoto filmu plují společně ředitelé MI6 i KGB. Scéna je tak další reflexí bipolárního diskurzu sedmdesátých let a politiky détente.

3.4 Octopussy

Film vstoupil do kin roku 1983 a v pořadí se jednalo již o třináctý díl filmové série agenta 007. Také v tomto díle ztvárnil hlavní roli Jamese Bonda populární americký herec Roger Moore, pro kterého to byla předposlední role Jamese Bonda. Celkově film vydělal přes 120 milionů dolarů, ale byl komerčně méně úspěšný, než předešlé tři díly od MGM přesto byl film mnohem úspěšnější, než pokus o navrácení Sean Conneryho v roli Jamese Bonda ve filmu Never Say Never Again uvedeném téhož roku od filmového studia Warner Bros, který navíc

způsobil vlnu kritiky v Británii, kvůli scéně při které došlo k týrání zvířat (Corck–Scivally, 2002: 205).

3.4.1 Symboly a kultura

Snímek obsahoval scény podporující tzv. pozitivní diskriminaci více, než v předešlých filmech, kde lze například na začátku filmu pozorovat ve scéně odehrávající se na dostihových závodech, dobře oblečené místní obyvatele či dále ve scéně kde se Bond dostává do Indie a střetává se s agenty indické sekce MI6, kteří jsou Indové a nikoliv běloši jako tomu bylo v případě filmu Dr.No a Jamajskou sekcí MI6. Bond v několika scénách dokonce spolupracuje s Indickým agentem MI6 Vidžajem, který James Bonda zachraňuje.

Snímek dále pokračoval ve smazávání rozdílů mezi muži a ženami jako žádný film série předtím stejně jako doba osmdesátých let. Hlavní spojencem Bonda je ve filmu žena jménem Chobotnička, která je podnikatelkou a vlastní pro příběh důležitý putovní cirkus stejně jako ostrov v Indii s palácem a pouze s ženskými gardistkami. Prvky pozitivní diskriminace jsou patrné i v závěru filmu kdy je sídlo hlavní záporné postavy Kamal Channa dobyto výhradně ženami Chobotničky. Film celkově mnohem více ignoroval předpoklady dřívějšího úspěchu fenoménu, které se objevovaly v předešlých filmech, jako byly typické fráze, luxusní vozy, nebo nošení převážně společenského oblečení. Agent 007 se ve filmu objevuje dokonce v masce gorily a klauna, které obrazně vyjádřily změnu fenoménu v porovnání s prvními filmy se Sean Connerym (Octopussy, 1983).

3.4.2. Geopolitická analýza děje

Film *Octopussy* obsahuje mnoho scén s geopolitickým podtextem podobně jako výše analyzované filmy, které mapují vývoj bipolární konfrontace. Samotný začátek filmu kde se Bond objevuje na Kubě, aby zničil odcizenou americkou technologii, ukazuje opakovaně, jako již od samotného začátku celý fenomén Jamese Bonda, nadstandartní vztahy Velké Británie a Spojených států během studené války, když James Bond ve scéně spolupracuje s agentkou CIA. Scéna zároveň ukazuje asertivitu britského agenta reprezentujícího Británii, který vykonává hlavní část úkolu bez pomoci CIA a poté uniká nejmenším tryskovým letadlem světa v britských barvách (DOUGAL, 2000: 82). Tyto a podobné scény objevující se napříč filmovou sérií fenoménu agenta 007, pomáhaly tyto vazby utvrzovat i na kulturní bázi, kterou představovali diváci v kinech. Kubánská operace svým rychlým provedením také nemálo připomínala již zmiňovaný britský zásah na Falklandských ostrovech provedený rok před premiérou filmu.

Jednou z hlavních scén, která reflektuje diskurs bipolárního soupeření osmdesátých let v tomto filmu je scéna, na které lze pozorovat zasedání vrchního velení ozbrojených sil SSSR v Moskvě, na kterém je vyzdvižen význam dohody SSSR s NATO o vzájemném odzbrojování ředitelem KGB, generálem Gogolem, který ve scéně ujišťoval ostatní generály o bezpečnosti této smlouvy předem připravenou studií.

Nejednalo se o náhodně použitou tematiku filmu, již od roku 1982 probíhaly v Madridu rozhovory o omezení strategických zbraní tzv. smlouva START týkající se jaderných bomb či lze dále zmínit starší vyjednávání o omezení

strategických zbraní SALT I, které probíhaly od roku 1968 do roku 1972, ale dospěly pouze k prozatímním výsledkům, nebo pozdější jednání o smlouvě SALT II, která byly roku 1980 zablokována v souvislosti s politickým děním americkým Kongresem. Stejně jako v případě START probíhala tato jednání výhradně mezi hlavními aktéry bipolární konfrontace a to Spojenými státy a Sovětským svazem (Davies, 2005: 1125).

V průběhu zasedání dále vystupuje jeden ze zasedajících generálů a hlavních záporných postav snímku, generál Orlov, který přednáší plán na zmocnění se Evropy s využitím sovětské vojenské převahy v Evropě. Sovětský generál je ve scéně vyobrazen jako fanatik posedlý rozšiřováním socialistické ideologie násilnou cestou. Zmínka o vojenské převaze nebyla zcela filmovou fikcí a refletovala na poměr vojenských sil v Evropě, který do značné míry vyrovnávaly jaderné zbraně rozmístěné Spojenými státy. Sovětský svaz od konce Karibské krize neustále své armádní počty navyšoval a to tak, že již při Jomkipurské válce, několik let před vznikem filmu Octopussy, byl pro své počty vojenských plavidel označen za velkou nepříjemnost jedním z velitelů americké námořní flotily působící v oblasti konfliktu (Johnson, 1991: 664).

Ve scéně se generál Orlov vyjadřuje také o Velké Británii, jejíž armáda je označena pouze za symbolickou nepředstavující pro Sovětský svaz vážné riziko. Navzdory faktu, že britská konzervativní premiérka Margaret Thatcherová v roce 1982 urychleně vyslala britskou armádu k obsazeným britským Falklandským ostrovům (Malvínám) ležícím u Argentiny, kde se Britům podařilo po několika dnech bojů zvítězit a tím tak Thatcherová zvýšila pověst Británii na mezinárodní úrovni jako zemi schopnou hájit své území a občany i na velké vzdálenosti

podobně jako je chránila za časů britského impéria (GOV 2015: 1).

Ve scéně se dále objevuje kritika ze strany ostatních generálů Orlovova plánu a ke konci přednesu je označen za paranoidního. Orlov obhajuje svůj plán tím, že jsou státy západního bloku dekadentní, neschopné jednotného konsenzu.

Zjevně tak byla scéna určitou reflexí tehdejší situace vyjednávání ohledně smluv pro strategické odzbrojení, které probíhaly dlouhou dobu a měli zpočátku nevalný úspěch, mimo jiné kvůli vzájemnému mnohdy zbytečnému podezírání se stran navzájem, zejména pak v případě již zmiňované SALT II. Scéna z porady je zajímavá i tím, že je generál Orlov přerušen již ze série známým ředitelem KGB generálem Gogolem a předsedou strany, kdy se generál Gogol vyjadřuje, že by se měl Sovětský svaz ze všeho nejdříve zaměřit na své domácí problémy. Zasedací scéna končí větou předsedy strany, který se vyjadřuje k proběhlé diskuzi a to větou, že socialismu musí SSSR dosáhnout mírovou cestou. Scéna tak dávala divákovi možnost dotvořit si určitou představu s ohledem k tehdejším skutečným geopolitickým událostem a názorům na ně, že politika détente je stále sice možná, ale nelze SSSR označit za zcela věrohodného spojence.

V této pasáži je patrný opět jistý archetyp v západním pohledu, na tehdejší Sovětský svaz, zprostředkovaném americkými producenty fenoménu, jehož diplomacie se ve scéně jeví jako nekoherentní a neprediktivní tudíž i potencionálně nebezpečná. Fenomén James Bonda nejen těmito scénami reagoval na dění v SSSR a vztahy mezi západem a východem, které byly po sovětské invazi v roce 1979 do Afganistánu a vyhlášení stanného práva v Polsku roku 1981 opět v útlumu.

Politika USA se na počátku osmdesátých let za prezidenta Jimmy Cartera a dále s příchodem prezidenta Ronalda Reagana zcela obrátila oproti politickému diskursu sedmdesátých let, která byla v souvislosti s bipolární konfrontací specifická pro politiku uvolnění/détente. Reagan ve stejném roce v jakém přišel film *Octopussy* do kin nastolil v souvislosti se zvyšujícím se napětím mezi SSSR a NATO tzv. politiku Hvězdných válek, která měla za cíl učinit jaderné zbraně zastaralými a tím přimět SSSR k zesílení investic do vývoje nových zbraňových systémů, které měli SSSR finančně zničit (Davies, 2005: 1122 – 1123).

Neméně zajímavou částí filmu je scéna v druhé půlce snímku, kde se James Bond dostává v souvislosti s pátráním po padělatelích klenotů a vrahovi agenta 009 zavražděném na začátku filmu, do Západního Berlína, odkud dále cestuje do dnešního Chemnitzu, který se v dobách studené války nazýval Karl Marx Stadt po německém filozofovi a autorovi manifestu komunistické strany Karl Marxovi. Ve scénách odehrávajících se v Západním Berlíně jsou patrné prvky konzumního stylu západního kapitalismu, jako jsou ulice lemované velkými obchody s reklamními billboardy, letecká komerční doprava v čele se slavným aeroholdingem KLM, nebo všudypřítomná nová auta, převážně pak značek Mercedes a BMW jedněmi z mnoha symbolů západního konzumerismu studené války.

Fenomén tak v osmdesátých letech a tomto filmu vyzdvihoval atributy tzv. ekonomického zázraku, který proběhl v Západním Německu a v mnoha dalších západoevropských státech po druhé světové válce zásluhou nejen Marshallova plánu na obnovu válkou poničených ekonomik Evropských států ale i dlouhotrvajícího míru (Johnson, 1991: 586). James Bond tak ve filmu *Octopussy* odrážel daleko realističtěji tehdejší situaci

studené války, než předchozí filmy série a pracoval s problematikou jaderného odzbrojení stejně, jako se vrátil k tématice jaderného nebezpečí objevujícího se v prvních filmech, do značné míry vlivem jisté paralely změn politické situace osmdesátých let vedoucí k novému vystupňování napětí mezi SSSR a USA a následnému rozmístění ničivějších sovětských střel SS-20 a amerických Pershing II podél hranic soupeřících bloků (Davies, 2005: 1122).

Tématika jaderného nebezpečí je patrná v celém filmu a přímo zmíněná je pak ve scéně, kde James Bond zajímá generála Orlova a vyslýchá jej kvůli objevu atomové bomby. Orlov chtěl uskutečnit svůj plán na napadnutí Evropy respektive dosažení výhody při odzbrojovacích jednáních, prostřednictvím plánovaného výbuchu nukleární bomby umístěné do děla cirkusu, který měl přijet vystupovat z Východního Německa na americkou vojenskou základnu situovanou v Západním Berlíně. Následná exploze bomby na základně měla vypadat jen jako pouhé selhání a donutit státy Evropy a převážně pak Západní Německo pod vlnou celoevropských protestů k jednostrannému odzbrojení své západní hranice a tím tak Sovětům poskytnout taktickou výhodu umožňující provést vojenský zásah (Octopussy, 1983).

V této pasáži je Bondem zmíněn také britský radarový systém Fylingdales, který sloužil v období studené války v systému včasného varování a ve filmu měl po případné explozi bomby utvrdit západní státy v teorii o náhodném výbuchu (RoyalAirForce, 2015). Je nasnadě otázka, kolik protestujících žijících od jara do podzimu roku 1983 ve stanech před americkými základnami protestovalo proti rozmístění novějších jaderných zbraní Pershing II s myšlenkami ovlivněnými

fiktivními příběhy s tematikou jaderného nebezpečí, jako byly i mnohé fenomény agenta 007 (Corck – Scivally, 2002:205).

3.4.3 Lokace

Lokality použité v tomto filmu měly vazbu převážně k událostem studené války osmdesátých let, zejména pak scény odehrávající se na území Západního a Východního Německa. Mimo to obsahoval snímek i několik samotných symbolů studené války. Příkladem takového symbolu byl například sektorový přechod Checkpoint Charlie, který se nacházel v Americkém sektoru Západního Berlína a byl zároveň jedním z mála míst, skrz která se mohl neněmecký občan dostat do západní části. Kvůli svému významu a publicitě se stal symbolem v období studené války pro rozdělení mezi západní a východní sférou vlivu (Conrad 2002). Ve scénách z Berlína lze vyzorovat ostrý kontrast mezi sférami, ačkoliv scéna ukazující Východní Berlín je ve filmu pouze krátce, lze z ní přesto usoudit, že tato část města byla ekonomicky slabší a tím tak fenomén agenta 007 zprostředkoval další z podnětů pro vytvoření si filmem ovlivněného negativního pohledu na východní blok představovaný dále i scénami z Karl Marx Stadtu.

Film také přibližoval dění studené války situováním děje do Moskvy a na Kubu. Celá úvodní část filmu se odehrávala na Kubě, jež byla od poloviny sedmdesátých let důležitým partnerem SSSR v expanzi v Africe a státech jako byly Angola a Etiopie a dalších území střední a východní Afriky. Roku 1979 navíc získala satelit ve Střední Americe v podobě Nicaraguy s novou marxistickou vládou a tím tak zvýšila vliv východního bloku v oblasti Karibiku (Johnson, 1991: 665). Důležitou lokací

filmu byla také Indie, která připomenula Britům nadšeným z úspěchu ve Falklandské válce, dřívější imperiální minulost. Scéna mimoto zobrazila také jeden ze zvláštních faktů filmového fenoménu a to, že samotný fenomén vykazoval imperiální aspekty ve svém přístupu k nezápadnímu světu po většinu období studené války a to celkovou ignorací kromě již zmiňovaných tajných služeb také prvku lokálních vlád v nezápadních zemích a nejinak tomu bylo i v tomto snímku. Obyvatelstvo zemí tzv. třetího světa pak bylo nejčastěji zastoupeno pouze prostřednictvím krátkých pouličních scén a festivalů (Black, 2004: 300). Z analýzy snímku je patrné, že fenomén v osmdesátých letech mapoval místa spjatá s tehdejším děním bipolárního konfliktu více otevřeně než kdy předtím a nebál se vyobrazit reálné nepřátele západu své doby na rozdíl od prvních filmů a času svého pop kulturního vzniku v šedesátých letech. Stejně, jako zcela neodsoudil, na základě skutečného dění roku 1983 negativně vnímaný Sovětský svaz, jako celek, jelikož poslední část filmu zobrazuje přátelskou debatu mezi ředitelem KGB a britským ministrem obrany v Londýně. Londýnská scéna tak staví roli Británie do popředí světové politiky v souvislosti s možným dalším vyjednáváním a politikou uvolnění.

Závěr

Po zpracování bakalářské práce se nyní pokusím zodpovědět na vybrané otázky a zhodnocení celkového výsledku:

- Co způsobilo masovou popularitu Jamese Bonda, která trvá již přes padesát let?

Zhodnotíme-li postavu Jamese Bonda po jeho filmovém debutu. Mohlo za jeho světovou popularizaci několik faktorů, jako byla v jistém slova smyslu nedosažitelnost stylu života tohoto fenoménu, jeho psychické vlastnosti viz kapitola 1.1.1, nebo nadčasovost a schopnost adaptovat se na dobu, ve které se fenomén nacházel i s atributy tvořící jeho jádro viz kapitola 1.2.

- Měnil se charakter filmových zpracování v závislosti na době, v jaké se natáčely spolu s postavou Jamese Bonda?

Dle analýzy charakteru filmů se filmový fenomén v souvislosti se světovým děním v průběhu padesáti let měnil a to zejména v souvislosti s měnícím se diskurzem globálních hrozeb, které se za posledních padesát let taktéž změnily a to z hrozeb ohrožujících celkovou společnost jako byla jaderná válka v šedesátých letech na hrozby lokálního/regionálního charakteru jako jsou terorismus, rozpadající se státy nebo environmentální problémy současnosti.

- Byly filmy a fenomén Jamese Bonda v období studené války skutečně apolitické a mohl být James Bond součástí propagandy západních zemí?

Dle celkového zhodnocení filmů a charakteristice chování filmové postavy Jamese Bonda byl fenomén James Bond již kvůli svému fiktivnímu původu ve Velké Británii a hollywoodských producentům, typickým představitelem západních ideologií již od svého počátku. Vzhledem k širokému publiku, nejen v západních zemích, které jej obdivovalo již v období studené války touto propagandou dozajisté být mohl, aniž by to původně producenti plánovali. Období bipolární konfrontace analyzované na vybraných filmech bylo velmi patrné, jelikož tématem odrážely geopolitické dění převážně pak diskurzu bipolární konfrontace, viz kapitola 3.

- Byly ve filmové sérii fenoménu Jamese Bonda propagovány britsko-americké „special relations“?

Při celkovém pohledu na charakter filmů série a děj jednotlivých dílů, nelze o propagování této úzké spolupráce mezi Británií a Spojenými státy pochybovat, naopak je možné pozorovat jejich vyzdvihování v období studené války šedesátých a osmdesátých let, kdy oscillovaly vztahy východu se západem v důsledku politickým krizím, viz kapitola 3.

Fenomén Jamese Bonda se tedy měnil společně s dobou, a přestože má některé zvyky a věty stále stejné, jako je jeho slavná věta „protřepat, nemíchat!“, jeho jednání ve filmech již stejné není. Tento rozdíl je patrný primárně při komparaci prvních a posledních dílů. Rozdíly, které jsou způsobené nejen změnou politického klimatu celého světa, ale také vývojem společnosti, kultury, vědy, techniky, trendů a módy a to převážně

v návaznosti na Velkou Británii, kde byl James Bond stvořen. Velká Británie tak svým historickým vývojem sama řídila proměnu fenoménu Jamese Bonda, který díky perfektní adaptabilitě postavy, vyústil do současné podoby.

Seznam použité literatury

007 (2015). *Daniel Craig* (<http://www.007.com/characters/the-bonds/>, datum náhledu 1. 12. 2015).

ABIMBOLA, Olaifa Temitope a Danjibo Nathaniel DOMINIC (2013). The 1994 Rwanda Conflict: Genocide or War?. *International Journal on World Peace* 30 (3), s. 31–54.

ANDERSON, Kyle (2011). *Bond, James Bond: The 70s*, by Kyle Anderson (<http://battleshippretension.com/bond-james-bond-the-70s-by-kyle-anderson/>, datum náhledu: 1. 11. 2015).

ANTARCTICA (2015). *Science Briefing- The Ozone Hole* (<http://www.antarctica.ac.uk/press/journalists/resources/science/ozone.php>, datum náhledu: 30. 10. 2015).

APPLE (2015). *1984-Macintosh* (<http://www.apple.com/30-years/1984/>, datum náhledu: 6. 11. 2015).

ARNETT, Robert (2009). Casino Royale and Franchise Remix: James Bond as Superhero. *Film Criticism* 33 (3), s. 1–17.

ARONSON, Shlomo (2000). Israel's Nuclear Programme, the Six Day War and Its Ramifications. *Israel Affairs* 6 (3), s. 90–94.

BARNICOAT, Becky (2009). Decade timeline (<http://www.theguardian.com/world/2009/oct/17/decade-timeline-what-happened-when>, datum náhledu: 21. 10. 2015).

BBC (1954). *Housewise celebrate end of rationing* (http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/july/4/newsid_3818000/3818563.stm, datum náhledu: 17. 10. 2015).

BBC (1986). *US lunches air strikes on Libya* (http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/april/15/newsid_3975000/3975455.stm, datum náhledu: 3. 10. 2015).

BBC (2015). *History: Bloody Sunday* (http://www.bbc.co.uk/history/bloody_sunday, datum náhledu: 22. 10. 2015).

BÍLEK, P. A. (2007). *James Bond a Major Zeman: Ideologizující vzorce vyprávění*. (Příbram: Pistorius a Olšanská).

BLACK, Jeremy (2002). 'Oh, James': 007 as International Man of History. *National Interest* 70 (3), s. 106–112.

BMJ (2013). *Were James Bond's drinks shaken because of alcohol induced tremor?* (<http://www.bmj.com/content/bmj/347/bmj.f7255.full.pdf>, datum náhledu: 7. 10. 2015).

CASHMAN, Laura (2008). Remembering 1948 and 1968: Reflections on Two Pivotal Years in Czech and Slovak History. *Europe-Asia Studies* 60 (10), s. 1645–1655.

CASINO ROYALE [film]. Režie Martin Cambell. Velká Británie/Česko/Německo/USA/Bahamy. Adaptace románu Iana FLEMINGA *Casino Royale*, 2006.

CESKATELEVIZE (2015). *Bondfest* (<http://www.ceskatelevize.cz/porady/0-bondfest/7214-predstavitele-jamese-bonda/>, datum náhledu: 22. 10. 2015).

CONRAD, Andreas (2002). Jagt auf Octopussy am Checkpoint Charlie. *Tages Spiegel*. 6. 10. 2002 (<http://www.tagesspiegel.de/berlin/jagd-auf-octopussy-am-checkpoint-charlie/352224.html>, datum náhledu: 5. 11. 2015).

CORCK, John – SCIVALLY, Bruce (2002). *James Bond: The Legacy*. (Bath: Boxtree).

CT24 (2007). Válka o Falklandy (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/7024-valka-o-falklandy/>, datum náhledu: 15. 10. 2015).

DAVIES, Norman (2005). *Evropa: Dějiny jednoho kontinentu* (Praha: Akademie věd České republiky).

DEACON, Michael (2012). *The Diamond Decades: The 1990s* (<http://www.telegraph.co.uk/culture/culturenews/9290758/The-Diamond-Decades-The-1990s.html>, datum náhledu: 30. 10. 2015).

DODDS, Klaus (2007b). *Geopolitics: A Very short introduction* (Hampshire: Oxford University press).

DODDS, Klaus (2003). Licensed to Stereotype: Geopolitics, James Bond and the Spectre of Balkanism. *Geopolitics* 8 (2), s. 125–156.

DODDS, Klaus (2005c). Screening Geopolitics: James Bond and the Early Cold War films 1962-1967. *Geopolitics* 10 (2), s. 266–289.

DODDS, Klaus (2012). Shaken and Stirred. *History Today* 62 (10), s. 50–56.

DOUGAL, Alastair (2000). *The Secret World of 007* (London: Dorling Kindersley).

ENDMEMO (2015a). *Major World Events in 1960s* (<http://www.endmemo.com/events/1960.php>, datum náhledu 7.10.2015, datum náhledu: 13. 10. 2015).

ENDMEMO (2015b). *Major World Events in 1970s* (<http://www.endmemo.com/events/1970.php>, datum náhledu: 13. 10. 2015).

ENDMEMO (2015c). *Major World Events in 2013* (<http://www.endmemo.com/events/2013.php>, datum náhledu: 14. 10. 2015).

EUROSKOP (2015). *Turecko* (<https://www.euroskop.cz/9132/sekce/turecko/>, 10. 10. 2015).

FBI (2008). *First Strike: Global Terror in America* (http://www.fbi.gov/news/stories/2008/february/tradebom_022608, datum náhledu: 8. 11. 2015).

FBI (2015). *Terror Hits Home: The Oklahoma City Bombing* (<http://www.fbi.gov/about-us/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>, datum náhledu: 8. 11. 2015).

FUNNELL, Lisa (2011). 'I Know Where You Keep Your Gun': Daniel Craig as the Bond-Bond Girl Hybrid in *Casino Royale*. *Journal of Popular Culture* 44 (3), s. 455–469.

GOODMAN, Sam (2015). *British Spy Fiction and the End of Empire*. (London: Routledge).

GOV (2015). *British Nationality : Summary* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/262679/britnatsummary.pdf, 5. 11. 2015).

GRAY, Richard (2013). *The body parts which can be regrown in a laboratory* (<http://www.telegraph.co.uk/science/science-news/10275996/The-body-parts-which-can-be-regrown-in-a-laboratory.html>, datum náhledu: 14. 11. 2015).

GRISWOLD, John. (2006). *Ian Fleming's James Bond: Annotations and Chronologies for Ian Fleming's Bond Stories (New Edition): Chronology of events by James Bond's age.*(Bloomington: AuthorHouse).

HARTMANN, David (2008). 17. 11. 1989: Sametová cesta ke svobodě (http://www.rozhlas.cz/devitky/1989/_zprava/553825, datum náhledu: 19. 10. 2015).

HISTORY (2015). *Berlin Wall* (<http://www.history.com/topics/cold-war/berlin-wall>, datum náhledu: 16. 10. 2015).

CHILDS, Nick (2013). *Britains struggles in nuclear race* (<http://www.bbc.com/news/uk-politics-23323238>, datum náhledu: 12. 10. 2015).

IANFLEMING (2012b). *EON'S 007* (<http://www.ianfleming.com/ian-fleming/ian-fleming-inside/literary-career-1952-1964/>, datum náhledu: 5. 10. 2015).

IANFLEMING (2012c). *EON'S 007* (<http://www.ianfleming.com/james-bond-2/eons-007/>, datum náhledu: 5. 10. 2015).

IANFLEMING (2015). *Ian Fleming's Life* (<http://www.ianfleming.com/ian-fleming/ian-fleming-inside/childhood-and-youth-1908-1939/>, datum náhledu: 5. 10. 2015).

INFORMATION-BRITAIN (2007). *Britains Joins the EEC* (<http://www.information-britain.co.uk/famdates.php?id=1>, datum náhledu: 10. 10. 2015).

INFORMATION-BRITAIN (2011). *The Sixties* (<http://www.information-britain.co.uk/historydetails/article/32/>, datum náhledu: 10. 10. 2015).

INFORMATION-BRITAIN (2015a). *Britain in the 1970s* (<http://www.information-britain.co.uk/historydetails/article/48/>, datum náhledu: 11. 10. 2015).

INFORMATION-BRITAIN (2015b). *Thatchers Britain in the 80s* (<http://www.information-britain.co.uk/historydetails/article/41/>, datum náhledu: 11. 10. 2015).

JAMESBOND (2014). *Spectre* (<http://jamesbond.wikia.com/wiki/SPECTRE>, datum náhledu: 9. 10. 2015).

BLACK, Jeremy (2004). *The Geopolitics of James Bond. Intelligence and National Security* 19 (2), s. 290–303.

BLACK, Jeremy (2005). *The politics of James Bond, From Flemings novels to the big screen* (Westport: Greenwood Publishing Group).

JFKLIBRARY (2015). *Cuban Missile Crisis* (<http://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/Cuban-Missile-Crisis.aspx>, datum náhledu: 28. 10. 2015).

JOHNSON, Paul (1991). *Dějiny 20. století* (Praha: Rozmluvy).

KAVANAGH, Dennis (2011). *Thatcherism and the End of the Post-War Consensus* (http://www.bbc.co.uk/history/british/modern/thatcherism_01.shtml#five, datum náhledu: 3. 11. 2015).

LAUCHT, Christopher (2013). Britannia Rules the Atom: The James Bond Phenomenon and Postwar British Nuclear Culture. *Journal of Popular Culture* 46 (2), s. 358–373.

LINDNER, Christoph (2003). *The James Bond Phenomenon: A critical reader* (Manchester: Manchester University Press).

MI6-HQ (2011). Resetting Bond For The '80s (http://www.mi6-hq.com/sections/articles/history_gardner_1981_versus_moore.php?id=02852, datum náhledu: 27. 10. 2015).

MONKS, Keiron (2014). Forget wearable tech, embeddable implants are already here (<http://edition.cnn.com/2014/04/08/tech/forget-wearable-tech-embeddable-implants/index.html?iref=obinsite>, datum náhledu: 28. 10. 2015).

NOVOTNÝ, Radovan (2011). *Ropná krize v 70. letech: Jak růst cen ropy a vysoká inflace daly vzniknout stagflaci* (<http://www.investicniweb.cz/univerzita/zajimavosti/2011/1/27/ropna-krize-v-70-letech-jak-rust-cen-ropy-vysoka-inflace-daly-vzniknout-stagflaci/>, datum náhledu: 25. 10. 2015).

PRINCE, Rosa (2010). How Tony Blairs 12 point anti-terror plan after 7/7 came to little (<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/6921374/How-Tony-Blairs-12-point-anti-terror-plan-after-77-came-to-little.html>, datum náhledu 19. 10. 2015).

QUANTUM OF SOLACE [film]. Režie Marc Forster. Velká Británie/USA, 2008.

RAF (2015). *About us* (<http://www.raf.mod.uk/raffylingdales/aboutus/index.cfm>, 5. 11. 2015).

REDFORD, Duncan (2009). The 'Hallmark of a First-Class Navy': The Nuclear-Powered Submarine in the Royal Navy 1960-77. *Contemporary British History* 23(2), s. 181–198.

ROBERTS, Geoffrey (2011). The Cold War as history. *International Affairs* 87 (6), s. 1475–1484.

ROBERTSON, James (2015). Rewriting Dr.No in 1962: James Bond and the End of the British Empire in Jamaica. *Small Axe* 47, s. 56–76.

ROSENBERG, Jennifer (2014). *1980s Timeline* (<http://history1900s.about.com/od/timelines/tp/1980timeline.htm> , datum náhledu: 22. 10. 2015a).

ROSENBERG, Jennifer (2014). *1990s Timeline* (<http://history1900s.about.com/od/timelines/tp/1990timeline.htm> , datum náhledu: 25. 10. 2015b).

RoyalNavy (2014). 30 Commandos IX Group (<http://www.royalnavy.mod.uk/The-Fleet/The-Royal-Marines/3-Commando-Brigade/30-Commando-Information-Exploitation-Group>, datum náhledu: 9. 10. 2015).

ŠMÍD, Tomáš a kol. (2010). *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny* (Brno: Mezinárodní politologický ústav).

The Spy Who Loved Me [film]. Režie Lewis GILBERT. Velká Británie/USA. Adaptace románu Iana FLEMINGA *The Spy Who Loved Me*, 1977.

Thunderball [film]. Režie Terence Young. Velká Británie. Adaptace románu Iana FLEMINGA *Thunderball*, 1965.

TURCAT, Nicolas (2008). The link between aerospace industry and NASA during the Apollo years. *Acta Astronautica* 62 (1), s. 66–70.

WALKER, Andrew (2009). The day oil was discovered in Nigeria. *BBC*. 17. 3. 2009 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7840310.stm>, 10. 11. 2015).

WALTERS, Joanna (2014). American families of Lockerbie victims still convinced Libya behind attack on flight (<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/10689479/American-families-of-Lockerbie-victims-still-convinced-Libya-behind-attack-on-flight.html>, datum náhledu: 20. 10. 2015).

WANNER, Jan (2011). *Ve stínu studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

WATKINS, Tony (2012). The Name's Bond (<http://www.bethinking.org/culture/the-names-bond>, datum náhledu: 18.10.2015).

ZIEVE, Tamara (2012). *This Week in History: Operation Thunderbolt* (<http://www.jpost.com/Features/In-Thespotlight/This-Week-in-History-Operation-Thunderbolt>, datum náhledu: 16. 10. 2015).

Resume

In my Bachelor thesis I analyse James Bond phenomenon during time and his faces in each of decades since the first movie appeared in early 60s. First part is focused on character description and the question how the phenomenon became famous and how James Bond phenomenon transform itself into cinema format. The second part is focused on the description of historical decades, since the first James Bond movie Dr.No to new millennium era in comparison with the background of selected world geopolitical events and cultural, mainly British, environment, the connection between them and movie based phenomenon. The third part is focused on geopolitical analyze of four selected movies in compare with the changes in cold war discourse. In the end I answered on the research questions and made conclusion of my thesis.